

A. BEL'AKOV i D. BUBRIH

**KARIELAN KIELEN
UČEBNIKKA**

ALGU ŠKOLALLA VAROIN

TOINE ČUASTI
3 i 4 KLASSAT

**GRAMATIikka
I OIGIE KIRJUTANDA**

6. kevätkuuda 2022 mp

**GOSUDARSTVENNOI
UČEBNO-PEDAGOGIČESKOI IZDATEL'STVA
MOSKU - 1936**

ŠIÄMYŠ

1	KOLMAS KLASSA	1
1.1	Šanoin šiduočenda šanonnašša	1
1.2	Nimišana	3
1.3	Aziešana	6
1.4	Podležaščoi i skazujemoi šanonnašša	9
1.5	Šellittäjä šana šanonnassa	11
1.6	Šanoin muuttuačenda šanonnašša	15
1.7	Nimišanoin čisla	19
1.8	Nimišana kuin podležaščoi i kuin šellittäjä šana	20
1.9	Nimišanoin padežat	21
1.10	Šalvattuloin iänen vaihteliečenda nimišanoin muuttuačieš'a	26
1.11	Tunnuššana	28
1.12	Tunnuššanoin muuttuačenda	30
1.13	Nimensijallizet	31
1.14	Aziešanoin muuttuačenda	33
1.15	Nygyne, endine, noužova aziešanan aijat	35
1.16	Otricanja aziešanoinke	36
1.17	Aziešanan infinitiva	37
2	NELLÄS KLAŠŠA	41
2.1	Šanelenda, ravahanda i kyžyndä šanonnat	41
2.2	Kučunda	45
2.3	Aziešanan käššendä forma	46
2.4	Iččiehizet aziešanat	48
2.5	Šanonnat monenke podležaščoinke i monenke skazuje- moinke	48
2.6	Šanonnat monenke yhenmuozinke sellittäjinke šanoinke	51
2.7	Monikerdazet šanonnat	55
2.8	Glavnoit i lizävö šanonnat	56

2.9	Kohalline pagina	60
2.10	Čislašana	62
2.11	Nevvondašana	67
2.12	Jälgišanat i ezišanat	68
2.13	Sojuzat	69
2.14	Složnoit šanat	70
2.15	Šanoin luadiečenda	71

Lugu 1

KOLMAS KLASSA

1.1 Šanoin šiduočenda šanonnašša

Huomneš

*Ruškie zor'a katto nouzurannan.
Kylän ikkunoissa sammuttih tuluot.
Pellošša kukat peziečettih kaštehuolla.
Karjat tuldih pehmiellä lovalla.
Harmua tumana nouzou pilvilöih.
Hanhiloin artelit lennetäh peldoloih.*

Zaduačča 1. Lugekkua nämä šanonnat. Mih näh heissä kirjuttuačou? Mih näh šanou enzimäne šanonda? Mih nän toine? Kolmaš? Nelläš? Viijes? Kuuveš? Kirjuttakkua šanonnat: kukkih, tuluoh, karjoih näh.

Šygyžy

1. *Tulou igävä šygyžy.*
2. *Piettymättä čihmerdäy hienone vihmane.*
3. *Vägövä tuuli šordelou puuloista lehtilöidä.*
4. *Linnut lennetäh lämbimäh randah.*

Zaduačča 2. Kirjuttuan otviettikkua kyžymizih kahella, toine toizenke šivotuolla šanalla. Primiera: *Tulou šygyžy. Igävä šygyžy.*

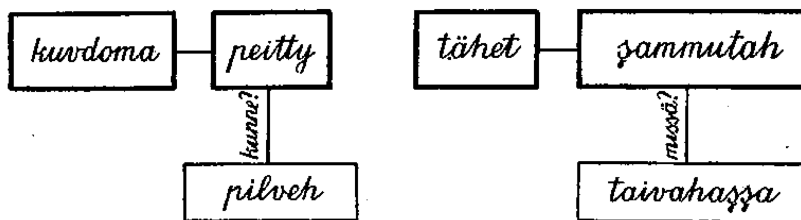
1. *Tulou (mi?) ... šygyžy (myttynäne?) ...*
2. *Čihmerdäy (mi?) ... Vihmane (myttynäne?) ... Čihmerdäy (kuin?)...*

3. *Tuuli* (midä ruadau?) ... *Šordelou* (midä?).. *Šordelou* (mistä?) ...
Tuuli (myttynäne?)...
4. *Lennetäh* (mit) ... *Lennetäh* (kunne?) ...

Šanat šanonnašša šiduočetah toine toizenke mielä myöt'. Tämä šiduočenda voit ozuttua kyžymizillä.

Zaduačča 3. Čert'ozalla i kyžymizillä ozuttakkua, kuin ollah šiduočennuot toine toizenke šanat, alembuana annettuloišša šanonnoissa. Primera: Kartinkas 1.1.

Kuudoma peitty pilvyöh. Taivahašša sammutah tähet. Jogie myöt' levittiätöy tumana. Losniu hobiene kašša. N'ukkuu herkä heinä. Puhaldi pikkarane tuulut.

Kartinka 1.1: Šiduočendat.

Zaduačča 4. Alembuana annettuloista šanoista sostuavikkua šanonnat. Šanat muutelgua kuin pidäy maltettavakši paginakši. Erotetuot šanat jätäkkiä muuttamatta.

1. *Tuullah, vilut, tuuli.*
2. *Čihmerdäy, vihma, hienozet.*
3. *Lämmin, randa, lendäy, linnut.*
4. *Kolhoznikat, peldo, vehnä, rabiešti.*

Zaduačča 5. Näidä kartinkazie 1.2 myöt' kirjuttakkua sanelenda *Vihma mečässä*. Moni-go hänessä on šanondua? Mih näh pagiziečou jogo šanonnassa?

Kartinka 1.2: Vihma mečässä.

Zaduačča 6. Kirjuttakkua lyčykkäne šanondane kummast’a ni olgah alembuana annettuo temua myöt’. Moni-go šanondua lieni tiän sanelemissa? Mih näh sanuočou jogo šanonnašša?

- Kuin oli meilä palo.
- Kuin miän kolhozah tuodih traktorin (žneikan, molotilkan).
- Midä myö näimmä pelvaškombinatassa.

1.2 Nimišana

Zaduačča 7. Kirjuttuass’a seizattakkua šanat, kumbazet šanotah *ken?* kyžymizeh.

- *Suappaida ombelou ... (ken?)*
- *Läzijöidä leččiy ... (ken?)*
- *Čuasuloida kohendau ... (ken?)*
- *Lukkuloida luadiu ... (ken?)*
- *Katosta kattau ... (ken?)*

Zaduačča 8. Edizeh kirjuttakkua – ket eletäh mečässä, šiidä – mit kažvetah mečäššä.

- Mečässä eletäh ... (ket?)
- Mečässä kažvetah ... (mit?)

Tammi. Orava. Jänis. Landisa. Hukka. Oriehapuu. Čiili. Mančikka. Rebo. Linčikkä. Näre. Pedra. Huaba. Mussikka, Tikku. Koivu. Kägi. Buola.

Mägrä. Kondie. Haukka. Šienet. Meččo. Vavarno. Ilveš.

Zaduačča 9. Kirjuttakkua muanruanda mašinoin i orudjoin nimet.

Pluvga. Traktora. Molotka. Kossa. Kombaina. Paravoza. Hango. Molotilka. Velosipeda. Vejalka. Avto. Sejalka. Labie. Žneika. Kosilka. Brevza. Čirpi. Dirižabl'a. Aeroplana. Rubanka. Stameska. Otv'orka. Tramvai. Talta. Aštova. Harava.

Zaduačča 10. Kirjuttakkua, midä työ näyttä 'pihalla. Edizeh kirjuttakkua kyžymizeh, ken tämä on? a šiidä kyžymizeh, mi tämä on?

Zaduačča 11. Kirjuttakkua vieššoin nimet täh rukah: edizeh miebelilöin nimet, šiidä aštein nimet.

Divana. Kastr'ul'a. Padane. Stola. Stokana. Skammi. Časka. Miska. Torelka. Taza. Škuappa. R'umka. Kravatti. Samvuara. Kresla. Bl'utča. Stula. Suaharničča. Kamoda. Pučči. Rengi. Etažerka. Korvo. Bufetta. Čana. Grafina. Puine. Čainikka. Taburetka. Kuksina.

Zaduačča 12. Kirjuttakkua edizeh zvierilöin nimet, šiidä linduloin nimet.

Orla. Hukka. Broni. N'uakka. Rebo. Čirku. Oravu, Sinička. Hiiri. Snegir'a. Pedra. Kana. Gul'une. Mägrä. Piäkšyt. Kägi. Tigra. Solovei. Skvorča. L'ova. Hyybie. Filina. Harakka. Haukka. Kurgi. Pordimo. Perep'olka. Čaika. Kondie. Digo.

Zaduačča 13. Kirjuttuass'a seizattakkua kolmen točkan neičči šana, kumbane znuačču ket ollah? enin mit ollah? Primiera: *šiäkši, kərbäne, čola, liipukkane ollah nasekomoit.*

- *Gul'une, bronni, piäkšyt, čirku ollah...*
- *Haugi, ahven, šärgi, karassu ollah...*
- *Hukka, rebo, tigra, jänis ollah...*
- *Koivu, tammi, pedäjä, raida ollah...*
- *Landisa, fialka, nezabudka, muakku ollah...*
- *Kostr'ul'a, taza, pada, čainikka ollah...*
- *Miäččy, muččo, kubikkazet ollah...*

Avukši: aštiet, kalat, zvierit, bobozet, linnut, kukat, puut, srunentat.

Zaduačča 14. Mih näh kirjuttuačou šanelennašša "Vihma"? Kirjuttakkua šanat, kumbazet nevvotah prirodan javlenjoida.

Vihma ukon jyrynke

Vihakaldi läheni pilvi. Edähänä jyrähti ukon jyry. Kaikki tyvnisty. Tuuleldi vilune tuulut i pietty tuhjojih. Hänellä jällesti puihahti vägövä tuulen-

*nenä¹. Proidi. Uvveštah kaikki iänettä. Langei kakši, kolme tipahušta i ker-
dah räiskäi tulda. Jyrähti ukko i jyrizendä kajuon läksi vozduhua myöt’.*

Zaduačča 15. Kirjuttakkua edizeh šanat, kumbazet nevvotah prirodan javlenjoida (vihma, ukon jyry), a šidä šanat, kumbazet nevvotah myt-
tynästä ni olgah azieda einin obščestvennoida javlenjua (voina, sobranja).
*Vihma. Voina. Palo. Valličennat. Zabastouhka. Zor’a. Revol’učija.
Pakkane. Zatmenja. Stačka. Keviä. Hämäri. Boju. Šygyžy. Vilu. Sobranja.
Tuuli. Ägie. Ruado. Tumana. Talvi. Demonstraciija. Jiävvyndä. Sorevno-
vanja.*

Rahvas, žiivatat, viessat, prirodan javlenjat, kaiken muozet sobitjat
sanuočetah **predmietoikši**.²Šanat, kumbazet nimitetäh predmiettoida,
kuččuočetah **nimišanoikši**³

Zaduačča 16. Kirjuttuass’a piirdäkkiä nimišanoin alla.

Palo

*Tuli rabai kaiken kojın. Tuldih požarnikat. Radžu, humu, ravu, itku —
kaikki šego yhteh guluh. Täyži uuličča on rahvašta. Lapsin i naizin itku
šegou požarnikoin rohkienke mövynke. Piettämättä ruadau nasosa. Palo
hill’akkazeh puolenou. Tupehutih muššat hiileydynnyöt paččahat. Hövryn
nägöne valgie šavu virduau muada myöt’ i šulau vozduhašša.*

Zaduačča 17. Kirjuttakkua šanelennasta nimišanat.

Demonstračija

*Flagat, plakatat, ruškiet galstukat... Demonstraciija eistyy rohkien bara-
banan perrannanke. Tuuli lövhkyttäy ruskeida znuamenoida. Kuuluu
vägövä i veššälä revol’učionnoin virren laulu:*

Smelo tovarišči v nogu!”

Plosčadi täydy rahvahalla. Rahvahan piällä lekutah ruškiet sollet.

Zaduačča 18. Kirjuttuass’a šezattakkua vaššokka nimišanat.

¹viehkuri

²viešša,olendo

³substantiva

<i>Tovarissa — vraga</i>	<i>Huomneš — ...</i>
<i>Voina — ...</i>	<i>Läzimine — ...</i>
<i>Eländä — ...</i>	<i>Pimehyš — ...</i>
<i>Gor'a —...</i>	<i>Skuupuš — ...</i>
<i>Vilu —...</i>	<i>Päivä — —...</i>
<i>Vanhuš — ...</i>	<i>Talvi —...</i>

Avukši: *valgehus, tervehys, nuorehus, surma, miru, yö, ilda, torhehuš, ägie, ruadosti, kezä.*

Nimišanoih näh, kumbazet oboznačajah rahvašta, žiivattoida einin zvierilöidä, šezattučetah kyžymizet: *ken? ket? kedä? kellä?* i n.i. Toizih nimišanoih näh kyžymizet: *mi? mit? midä? millä? mih?* i n.i.

Zaduačča 19. Kirjuttuass'a točkin neičči kirjuttakkua nimišana stola, muuttuan händä kyžymizie myöt', kumbazet ollah annettu skopkissa⁴. *Klassašša opaštajah varoin seizou... (mi?) Stuula seizou ... (min?) luona. Kniigat i tetratit venytäh... (missä?) Opaštujat otetah kniigoida i tetratitoida... (mistä?) i pannah... (millä?). Urokan jälgeh kniigat i tetratit uvveštah rabieššetah... (mih?)*

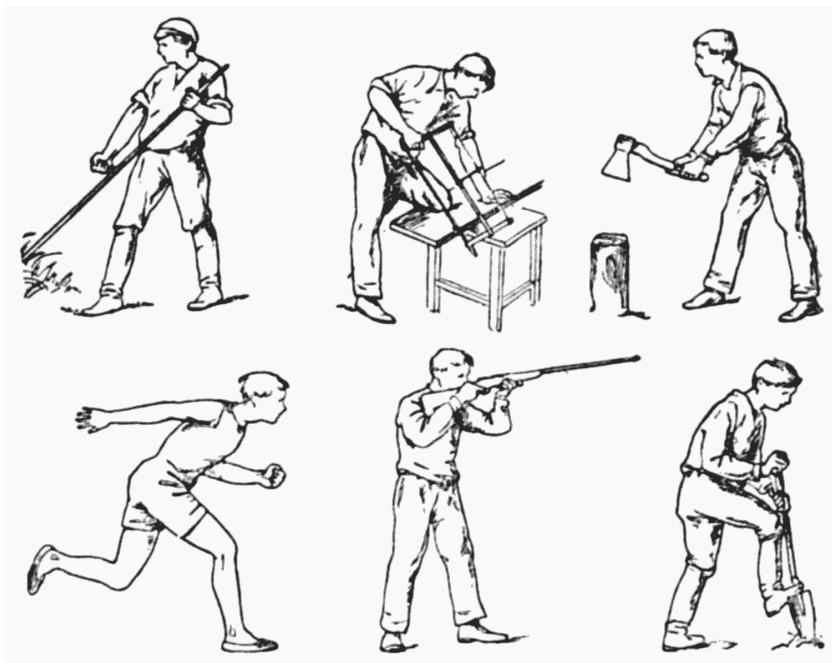
Zaduačča 20. Kirjuttuass'a točkin neičči kirjuttakkua nimišana čikko, muuttuan händä kyžymizie myöt', kumbazet ollah annettu skopkissa. *Pet'alla on ... (ken?) Hiän šuaččou omua ... (kedä?). Hiän luadiu omalla ... (kellä?) varoin kaikenmuozie bobozie. Hiän kizuau ... (kenenke?) Hiän huoluttuačou ... (keh?) näh.*

1.3 Aziešana

Zaduačča 21. Kartinkua 1.3 myöt' kirjuttakkua midä ruadau jogohine. Šanat kirjuttakkua kartinkazen vuoruo myöt'. *Ambuu. Kaivau. Särgöy. Hyppiäy. Piliy. Niittäy.*

Zaduačča 22. Ruandua myöt' tiijustakkua nimi i kolmen točkazen neičči kirjuttakkua ken tämä on.

⁴salbavomerkit

Kartinka 1.3: Brihat

Primiera: *Kala uiksendelou, čolajau.*

... *röhkäy, syyhytteliečöy.*

... *čirettäy, lendelöy.*

... *möngyy, buškiečou.*

... *haukkuu, urajau.*

... *čirottau, palavoittau.*

... *kažvau, zelenöittäy.*

Primiera: *Kolhoznikka kyndäy, astoiččou, kylväy, niittäy.*

... *vestäy, piliv, strugiv, poliruiččou.*

... *viilöy, ombelou, puuttau, gluadiu.*

... *lugou, kirjuttau, risuiččou, čertiu.*

... *idäy, zelenöittäy, räväštäy, šualistuu.*

... *nouzou, eistyy, lämmittäy, laškiečou.*

Zaduačča 23. Kirjuttuass'a piirdäkkiä niin šanoin alla, kumbazet znu-ačitah, *midä ruadau*, einin *midä luadiu* predmietta. Seizattakkua heih kyžymizet.

Mečässä

Viheldäy ivolga, čiretetäh malinoukat, tuksuttau tikku, hačattau harakka, radžajau rattahane, čilizöy siničkane, kukkuou kägi, kruakkau broni, šohajau zmeja, furajau čiili, čoksuttau orava, kriičkuu puu, račketah okšat, kohissah lehet.

Zaduačča 24. Kirjuttuass’ a lizäkkiä šanat, kumbazet šovitah mielä myöt’ i nevvotah, *midä luadiečou predmietanke.*

Primierat: *Pilvi ... Aeroplana ... Ikkuna ... Auto ... Kukko ... Električestva ... Kiugua ... Jogi.*

Avukši: *palau, lämbiey, ajau, virduau, lähenöy, avaudeliečou, lendäy, laulau.*

Šanat, kumbazet nevvotah midä ruadau, midä luadiu predmieta einin midä ruaduačou, midä luadiečou predmietanke, sanuočetah **aziešanoikši.**⁵

Zaduačča 25. Kirjuttuass’ a aziešanoin alla piirdäkkiä.

Kezä huomneš

Unnakoijutah i tupehutah tähet. Hatakkozet kuin tulesa paletah. Logie myöt’ valgie hövry virduau. Vejen zirkaluo, raidatuhjozie myöt’ ualoi sviettu zor’ašta sviettii. Tuuleldau tuulut, — vettä rupittau, pläiskyttäy. Šoržat humahetah i peitytäh. Edähänä, edähänä kellone zvoniu. Majašša kalaniekat jalgevvutah, nuotat riuguloilda šolahutetah, venehih vesloida kannetah. A päiväzen noužuranda palau, ruškuou. Linnut veššeläldi lauletah, i meččä šeizou, muhajau.

Zaduačča 26. Točkin neičči šeizattakua aziešanan kumbazet iändiäčetah pohodijaldi erotettuloinke.

Primiera: *Spualat lymmytäh, spualat vingutah.*

Rel’sat valgieh peldoh ...

Pojieзда hyppiäy, hyppiäy, ...

Iččiellä iessä, lunda ...

Tuuli pyöriv, tuuli pergau, ...

tuuli viluo lunda ...

Avukši: *kiehittäy, lykkiäy, upotah.*

⁵verbi

Zaduačča 27. Vallikkua i kirjuttakkua jogo šanondah sobija aziešana: hypätäh, virratah, valutah.

Pihalla ruučat ...

Gorosta ruučat ...

Ložoloista ruučat ...

Zaduačča 28. Luadikkua že-že aziešanoinke *humissah, čilissäh, čorissah.*

Kivyzie myöt' ruučat ...

Konuavoišša ruučat ...

Ložoloišša ruučat ...

1.4 Podležaščoi i skazujemoi šanonnašša

Masterskoissa

Huomnekšešta pimieh yöh suat stol'arnoišša masterskoissa šikšau pila, vinguu sruga, sruškat kábryzikši kärhittiäčetah. Šihajau pila, čokšau talta, pitkiä lentua sruga kudou. Ruado kiehuu palavaldi. Higi tippuu vägöväldi.

Zaduačča 29. Šanelennasta “Masterskoissa” kirjuttakkua erotetuot nimišanat yhessä hiän sobijoinke aziešanoinke. Lietäh lyčykkäzet šanondazet. Primiera: *Pila šikšau.*

Šana šanonnassa, kumbane nevvou midä ruadau, midä luadiu predmietta eniin midä ruadaučou, midä luadiečou predmietanke, sanuočou **skazuje-moikši**.⁶ Šana šanonnašša, kumbane nevvou zen predmietan, kumbazeh näh pagizou skazujemoi sanuočou **podlezasčoiški**.⁷ Podlezasčoih šezat-tuačou kyžymine – ken? ket? einin mi? mit?

Zaduačča 30. Jogo predmiettah näh šanokkua, midä hiän ruadau, luadiu einin midä hänenke ruadaučou, luadiečou. Sobija skazujemoi vallikkua ni-istä, kumbazet avukši ollah annettu alembuana.

Šeppä tagou. Kudoja ... Hudožnikka ... Tahkuoja ... Pila piliy. Sruga ... Molotka ... Nieгла ... Veičči ... Päiväne paistau. Tuuli ... Ruveča ... Koira haukkuu. Hebone ... Siga ... Broni ... Solovei ...

⁶predikatta

⁷subjekta

Avukši: *röhkäy, bruakkau, laulau, hirnakoiččou, šihajau, tuulou, srugiu, ombelou, kolottiu, leikkua, tahkou, kudou, rišuiččou.*

Zaduačča 31. Jogo annettuoh skazujemoih vallikkua i kirjuttakkua sobija podlezasčoi.

<i>Harakka hačattau</i>	<i>Hiiri vinguv</i>
<i>... haukkuv</i>	<i>... röngyy</i>
<i>... čirettäy</i>	<i>... gagattau</i>
<i>... laulau</i>	<i>... kloikottau</i>
<i>... röhkäy</i>	<i>... krriäčkyy</i>
<i>... Njävguu</i>	<i>... böräjäy</i>
<i>... bliägyy</i>	<i>... möngyy</i>
<i>... bruakkau</i>	<i>... vinguu</i>

Avukši: *lehmä, digo, kana, kondie, solovei, koira, sorza, börö, poččine, čirka, broni, siga, kazi, lammas.*

Zaduačča 32. Annettuloih podležaščoiloih vallikkua sobijat skazujemoit. Zaduačča luadikkua sanuon (kirjuttamatta).

Päiväne ... Loga ... Jogi ... Lapšet ... Kiurune ... Lutoška ... Čirkat ... Kala ... Tikku ... Karja ...

Šanonda podležaščoista i skazujemoista on suamoi prostoi.

Primiera: *Gudka gudiu. Ruadajat kerävvytiih.*

Zaduačča 33. Šanondoida kirjuttuass'a piirdäkkiä: podležaščoin alla yksi, a skazujemoin alla kakši piirröstä.

Huomneš zavodassa

Proidi yö. Tuli huomneš. Jalgeudu linna. Päiväne nouži. Gudka gudiu. Ruadajat männäh. Uuličča elauduu. Ruadajat kerävvytiih. Klokutetah molotkat. Pyöritäh stankat. Humajau zavoda. Kiehuu ruado.

Zaduačča 34. Moniin-go šanonnoin on jogo čuastissa? Andakkua zaglavja jogo čuastilla. (Kačo "Vuuvven aijat").

Vuuvven aijat

<i>Lumi suli</i>	<i>Gračat uijittih</i>
<i>Elaudu loga</i>	<i>Vihmat tuldih</i>
<i>Grača tuli</i>	<i>Peldo itköy</i>
<i>Pitkeni päivä</i>	<i>Mua notkenou</i>
<i>Päiväne paistau</i>	<i>Jovut iänettä</i>
<i>Ägie tuskuau</i>	<i>Päiväne ei lämmitä</i>
<i>Lutoška kukkiu</i>	<i>Peldo vallottau</i>
<i>Šualistuu ruis</i>	<i>Regi kridžajau</i>

Zaduačča 35. Kartinkan 1.4 jogo risunkazeh kirjuttakkua šanonda, luadien händä podležaščoista i skazuemoista.

Kartinka 1.4: Vuvvenaijat

1.5 Šellittäjä šana šanonnassa

Podležaščoin i skazujemoin lizäkši šanonnašša voijah olla i toizet šanat. Hyö sellitetäh podležaščoista i skazujemoida i žentän šanuočetah **šellit-täjäšanoiksi**.⁸

⁸attribuutta, adverbii

Šellittäjittä šanoitta	Šellittäjinke šanoinke.
<i>Päiväne nouži</i>	<i>Nouži valgie päiväne.</i>
<i>Linna jalgeudu</i>	<i>Linna aivoin jalgevui.</i>
<i>Gudka gudiu</i>	<i>Gudiu zavodan gudka.</i>
<i>Ruadajat kiirähetäh</i>	<i>Ruadajat kiirähetäh ruavolla</i>

Šanonnat šellittäjä šanoinke šanuočetah **levennyzikši šanonnoiksi.**

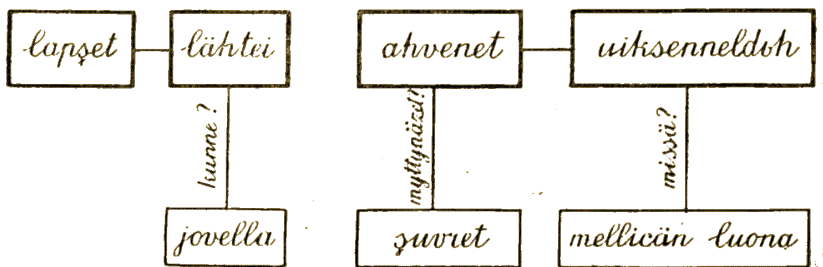
Zaduačča 36. Kirjuttakkua levennyöt šanonnat, šeizattuan šellittäjä šanoida kyžymizih.

Kalan pyyvändä

Lapset lähteih ... (kunne lähteih?). Hyö otettih ... (min otettih?). Ahvenet uiksenneldih ... (myttynäzet ahvenet? missä uiksenneldih?). Lapset luodih ... (min luodih?). Kala n'okkualdi ... (midä n'okkualdi?). Misa vedi ... (min vedi?). Ahven kirboi ... (myttynäne ahven? mistä kirboi?).

Primiera: *Lapset lähteih jovella.*

Zaduačča 37. Ozuttakkua čert'ozalla, myttynäzellä šanalla proidinnuošša zaduačašša šellittiäčöy podležašči i myttynäzellä šellittiäčöy skazujemoi. Kč Kartinkua 1.5.

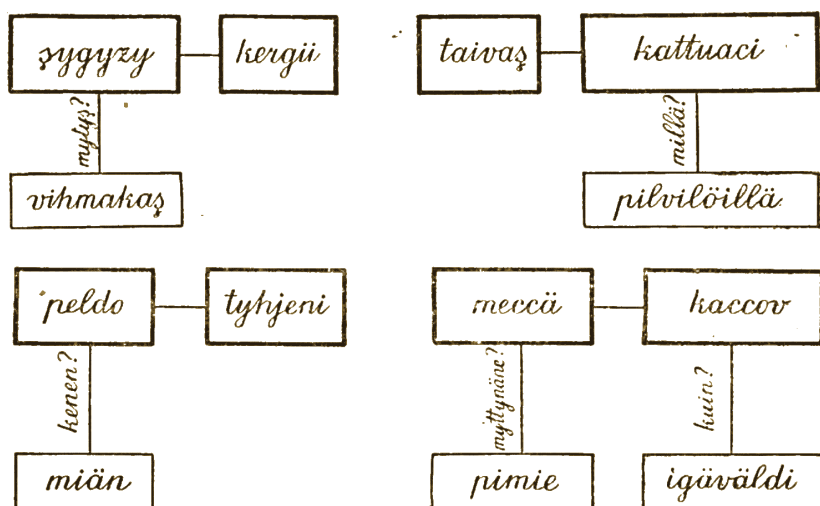

Kartinka 1.5: Lapset jovella

Zaduačča 38. Annetuot šanonnat luadikkua levennyzikši, lizäten heih šellittäjät šanat (šanuon).

Traktora kyndi. Znuamena löyhkäy. Kulakko viritti. Pruazniekka proidi. Škola učastvuičči. Brigada ruadau. Tumana levittiäčöy. Kašše losniu. Tuulut tuuleldi. Päiväne nouži.

Zaduačča 39. Annetuot čert'ožoissa'šanonnat kirjuttakkua stročkah. Kartinka 1.6

Kartinka 1.6: Šygyžy kerģii.

Zaduačča 40. Luadikkua tämän muozet čert'ozat omih tetrattiloih i kirjuttakkua heih alembuana annetuo šanonnat, Kartinka 1.7.

Hyvä udobrenja šuurendau urožain. Kolhoza vipolni leibäzadanjan. Avaudu kolhoznoi bazari.

Zaduačča 41. Kirjuttakkua tästä vain levennyöt šanonnat.

Futbola kiza

Ozuttuačettih komandat. Kuuluu käzin čilkutanda. Zavodiečou kiza. Miäččy hyppelöy pelduo myöt'. Šeičas hiän popadiu verejoih. Verejoidä

Kartinka 1.7: Šellittäjä šana.

hyviin vardeijah. Miäččy pyöriy verejõin luona. Kuuluu jygie hengitändä. Ugodieči hyvä potkuanda. Miäččy lendäy kohti verejõih. No golkipera luottuači muah. Hiän vaštai miäččyn. Golkipera ihasteliečou. Rahvas čilkutehah. Miäččy uuestah hyppelöy pelduo myöt’.

Zaduačča 42. Kirjuttakkua stročkazih čert’ozoišša annetuot šanonnat. Piirdäkkiä niin sellittäjiin šanoin alla, kumbazet otnosiečetah toizih šellittäjih šanoih. Kartinka 1.8

Zaduačča 43. Alembuana kirjutetuot šanonnat pioneroih näh kirjuttakkua tämän muozih čert’ozoih. Kč. Kartinkua 1.9

Pionera äbäzöiččöy omua aigua. Pionera nagole auttau komsomolalla. Pionera tiedäy omat ob’azannostit. Jogo pionera stremiečöy tiijändäh. Pionera auttau pienemmillä lapsilla. Pionera äbäzöiččöy školan imuščestvua.

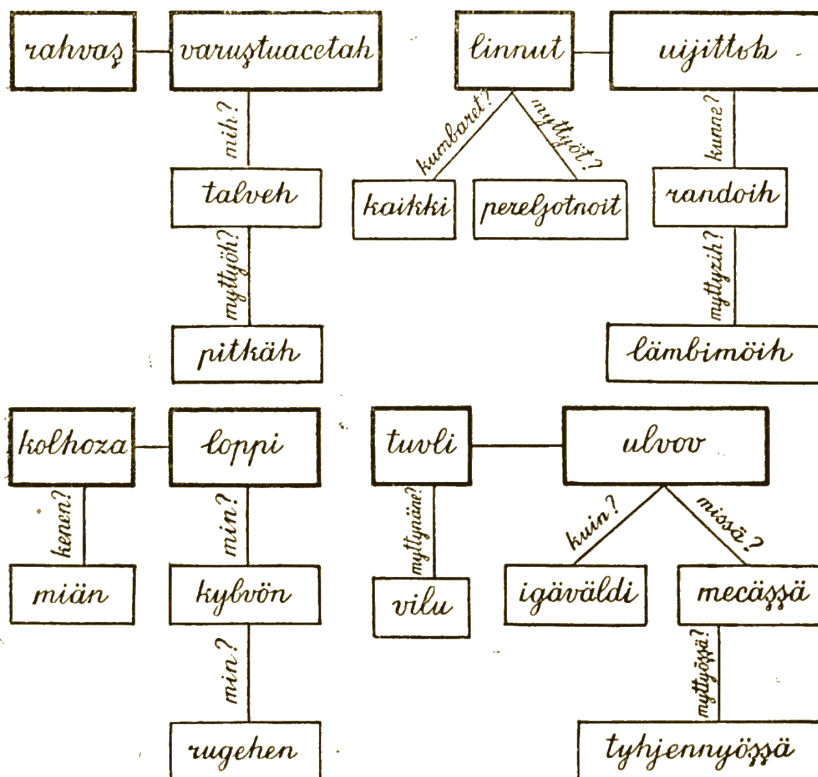
Zaduačča 44. Kirjuttakkua levennyöt šanonnat, šezattuan sellittäjie šanoida skopkissa, annettuloida kyžymizie myöt’.

Brihane pyydi ... (midä? millä? missä?)

Paimenet paimennettih ... (kedä? konza? myttynäzellä Iovalla?)

Lapšet kirjutettih ... (konza? missä? myttynäzen šanelennan?)

Kolhoznikat niitetäh ... (millä? missä? konza? myttynästä ruista?)

Kartinka 1.8: Rahvas varustuačetah talveh.

Lapset luajittih ... (mytynäzen tulen? konza? missä?)

Strela ozai (mih? konza? missä?)

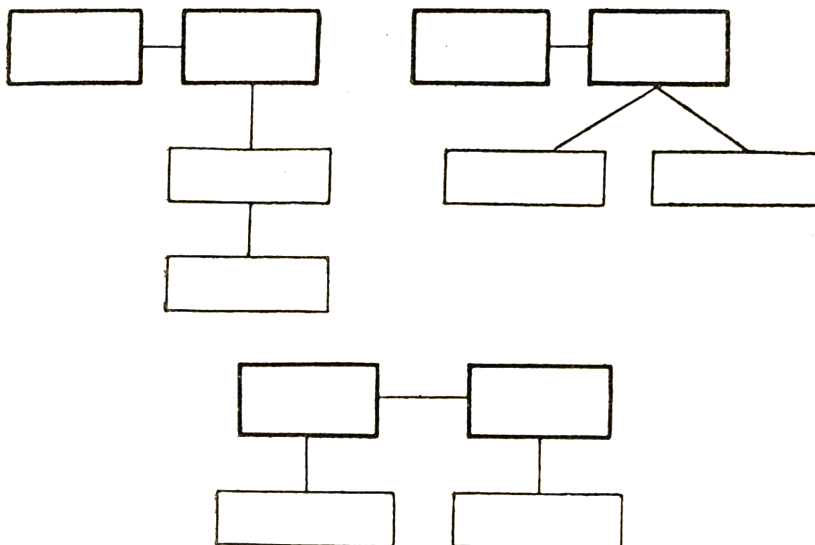
Šeppä tagou ... (midä? missä? min piällä? myttyöllä molotkalla?)

1.6 Šanoin muuttuačenda šanonnašša

Zaduačča 45. Kirjuttuass'a točkin neičči kirjuttakkua šana talo, muutellen händä, kuin pidäy, paisešša.

Talo

Keyhäldi kylän piässä eli yksi ... (mi?) Yksi lehmä kaikeksi hyväksi oli siinä ... (missä?) Iellä keyhie nagrona piettih; nagruan paistih sih ... (mih?) näh. A kylässä oldih i toizet tämän muozet ... (mit?). Kačotah keyhät, što yksittiän ei šua sprounouduo i organizuidih kolhozan. Monesta ...

Kartinka 1.9: Pionerat.

(mistä) lieni yksi luja talohus — kolhoza. Kebiemi lieni kolhozašša i kylän piässä eläjällä ... (millä?).

Zaduačča 46. Kirjuttakkua proidijasta zaduačasta stolbikkazeldi – kaikki talo nimišanan muuttuačennat. Loppu erottakkua piirrökšyöllä.

Zaduačča 47. a) Kirjuttass'a brigada šanan reunah šezattakkua skopkazih sobija kyžymine: mi? missä? midä? b) Kirjuttakkua kaikki brigada šanan muutokset. Muuttuačennuot loput erottakkua piirrökšillä.

Primiera: *Brigada. Brigada-šša. ...*

Udarnoi brigada

3 Nro brigada, kumbazešša ruadau miän tätä, on udarnoi. Kaikki tämän brigadan členat ollah udarnikat. Brigadašša kaikkiedah on 10 mieštä. Udarnoilla brigadalla pidäy ruadua boikomma i paremmiin toizie. Kolmannenke brigadanke sorevnuiččiečetah toizet brigadat. Ei ammuin brigadan 3 Nro kirjutettih ruškiella lavvalla.

Zaduačča 48. Kirjuttakkua šanelennasta stolbikkazeh kaikki leninskoi šanan muuttuačennat. Loput erottakkua piirrökšyillä.

Leninskoi uglane

Myö organizuiččima leninskoin uglazen. Leninskoissa uglazešša on kerätty kaikki, min myö tiijämmä Leninah näh. Leninskoilla uglazella zaveduijah vallituot tovarissat. Leninskoih uglazeh varoin on erotettu oma sija miän zualašša

Zaduačča 49. Annetuot šanat šijottakkua šanondoih. Primera: *Keyhät talot yhtevvyttih kolhozah.*

<i>talo</i>		<i>šano-n</i>
<i>talo-h</i>		<i>šano-t</i>
<i>talo-lla</i>		<i>šano-v</i>
<i>talo-šša</i>		<i>šano-mma</i>
<i>talo-t</i>		<i>šano-kkua</i>
<i>talo-loilla</i>		<i>šano-tah</i>

Zaduačča 50. Alembuana annettuloista šanoista erottakkua muutteliečijat loput piirräkšyöllä, kuin on ožutettu proidijašša zaduaččašša šanoinke *talo* i *šano*.

<i>koivu</i>		<i>kyly</i>		<i>perti</i>
<i>koivun</i>		<i>kylyn</i>		<i>pertin</i>
<i>koivulla</i>		<i>kylyllä</i>		<i>pertillä</i>
<i>koivussa</i>		<i>kylyssä</i>		<i>pertissä</i>
<i>koivut</i>		<i>kylyt</i>		<i>pertit</i>
<i>koivuloilla</i>		<i>kylylöillä</i>		<i>pertilöillä</i>
<i>seizon</i>		<i>strojin</i>		<i>puhun</i>
<i>sezot</i>		<i>strojit</i>		<i>puhut</i>
<i>sezov</i>		<i>strojiv</i>		<i>puhuu</i>
<i>sezomma</i>		<i>strojimma</i>		<i>puhumma</i>
<i>sezotah</i>		<i>strojitah</i>		<i>puhutah</i>
<i>sezoin</i>		<i>strojiin</i>		<i>puhuin</i>
<i>sezoit</i>		<i>strojiit</i>		<i>puhuit</i>
<i>sezokkua</i>		<i>strojikkua</i>		<i>puhukkua</i>

Šanoin čuasti, kumbane muutteliečou, sanuočou **lopukši**.⁹Šanan čuasti, kumbane šezou lopulla iessä, sanuočou **osnovakši**.¹⁰

⁹piäteh

¹⁰vardalo

Zaduačča 51. Yhen i žen-že šanan muutokset kirjuttakkua stolbikkazeh. Loppu erottakkua osnovašta piirräkšyöllä.

Kala, kalatta, kalalla, kalana.

Ruadaja, ruadajat, ruadajalla, ruadajana.

Rulevoi, rulevoida, rulevoilla, rulevoinke, rulevoih.

Šuan, šuat, šuau, šuamma, šuatta, šuahah.

Kuulun, kuulut, kuuluu, kuulumma, kuulutta, kuulutah.

Zaduačča 52. Alembuana annetuot aziešanat yhteyttäkkiä nim-išanoinke. Šanonnat kirjuttakkua. Loput erottakkua piirräkšyzillä. Primiera: *Mašina nieglo-u. Mašinat nieglo-tah.*

<i>t'opluha</i>	<i>kulutah</i>		<i>puu</i>	<i>painutah</i>
<i>t'opluhat</i>	<i>kuluu</i>		<i>puut</i>	<i>painuu</i>
<i>opaštujaja</i>	<i>čertitäh</i>		<i>kazi</i>	<i>venytäh</i>
<i>opaštujat</i>	<i>čertiy</i>		<i>kazit</i>	<i>venyy</i>

Zaduačča 53. Kirjuttuass'a piirdäkkiä vain niin šanoin alla, kumbazet ei muuttuačeta.

Eglein tuuli. Eglein tuuldih tuulet.

Ylči jogi rannan on meččä. Ylči jogi rannoin ollah mečät.

Ruttoh kočahti jänis. Ruttoh kočahettih jänikset.

Hukka kerdah peitty tuhjon taguah. Hukat kerdah peityttih tuhjolojin taguah.

Yhet šanat šiduočiess'a toizinke šanoinke muutetah omat loput. (*hyvä, hyvän, hyvät, kylä, kylän, kylällä*), toizet šanat jähäh muuttumatta (*ennen, eglein, huomena, tänäpäinä*).

Osnovan jälgimäne vokala voiččou muuttuačie toizekši einin ynnäh kaduo. Primierat: *palava, palavan, palavalla, palavoin, einin palavin, palavoilla einin palavilla; paimen, paimenella, paimenih, paimenilla, paimeneh, paimenda.*

Konza ečit osnovua, nin pidäy ottua osnova jälgimäzenke vokalanke (jesli hiän eu kadon). Že, što osnovan jälgimäne iäni voiččou muuttuačie einin ynnäh kaduo, ei häkytä lugie händä osnovakši.

Zaduačča 54. Kirjuttakkua alembuana annetuot šanat niin, štobi osnovan jälgimäne avattu iäni muuttuačiis.

<i>tuli</i>	<i>sormi</i>	<i>silie</i>	<i>siima</i>
<i>parta</i>	<i>kana</i>	<i>šoma</i>	<i>pedäjä</i>
<i>seinä</i>	<i>kezä</i>	<i>šuuri</i>	<i>tuhma</i>
<i>kypsi</i>	<i>pimie</i>	<i>veza</i>	<i>palava</i>

1.7 Nimišanoin čisla

Konza nimišana nevvou yhen predmietan, hiän šeizov **yksikön** čislassa.¹¹Konza nimišana nevvou moni yhen muostja predmiettua, hiän šeizou **monikon** čislassa.

Primierat:

Vejestä hädiäliečöy i zvieri, i lindu, i rastenja.
Vejestä hädiäliečetäh i zvierit, i linnut, i rastenjat.
Vezi luadiu lozon, ruučan, joven, järven, bruvvun, meren, okeanan.
Vezi luadiu lozot, ruučat, jovet, bruvvut järvet, meret, okeanat.
Vejen kunehunnasta liey tumana, hatakko, pilvi.
Vejen kunehunnasta lietäh tumanat, hatakot, pilvet.

Zaduačča 55. Alembuana annetuot nimišanat kirjuttakkua monikon čislassa. Monikon čislan lopun alla piirdäkkiä.

<i>Orla - orlat</i>	<i>Kala -</i>
<i>Slona -</i>	<i>Šieglä -</i>
<i>Stola -</i>	<i>Kylä -</i>
<i>Pedra -</i>	<i>Kynä -</i>
<i>Boju -</i>	<i>Kaivo -</i>
<i>Adra -</i>	<i>Šavu -</i>
<i>Perti -</i>	<i>Kirja -</i>

Zaduačča 56. Alembuana annetuosta šanelennašta kirjuttakkua kaikki nimišanat, kumbazet ollah yksikön, a šiidä kaikki nimišanat, kumbazet ollah monikon čislassa.

¹¹lugu

Plotnikka

Kirves, pila, rubanka, lineikä i otviesa, aivokkazeh miunke varuššetah meččiä struubah varoin. A reunašša abuniekat — molotkat i stameskat — ruamoikši, kos'akoikši složitellah laudoida.

Zaduačča 57. Erotettuloista nimišanoista kirjuttakkua edizeh ne, kumbazet ollah yksikön, šiidä ne, kumbazet ollah monikon čislašša.

Talvi

Missä miun mečän mielehine čuhu, ruučin čilu, lovin kukat? Puut ollah pall'ahat; talven huršti katto gorat, lotkot i pelлот. Jiähizen ketun alla iänisty ruučča; kaikki jämpisty. Vain vihakka tuuli ulvuon tuulou, taivašta peittäy harmua pöyry.

Zaduačča 58. Kirjuttuass'a muuttakkua šanonnat niin, štobi erotetuot nimišanat liettäis monikon čislassa.

Primiera: *Kolhozat vipolnittih leibäzadanjat.*

Kolhoza vipolni leibäzadanjan. Udarnikka aijalleh levähytti oman ruavon. Mašina ei šeizon ruavotta. Kulakko staraiččou vredie kolhozalla. Kulakko laskou kolhozah näh valehuksie. Kulakolla tässä aziešša auttau pappi.

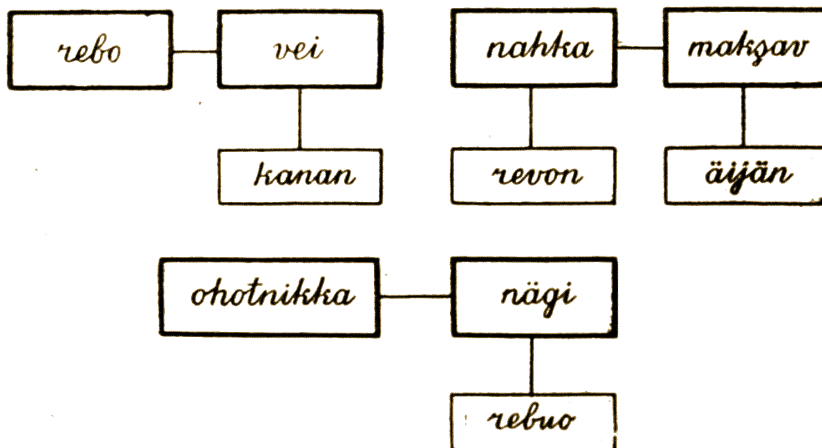
1.8 Nimišana kuin podležaščoi i kuin šellittäjä šana

Nimišana šanonnašša on podležaščoina einin šellittäjänä šanana.

Zaduačča 59. Kaččokkua Kartinkas 1.10 šanonnoin čert'ozat. Minä on jogo annetuošša šanonnašša šana rebo? Myttynäne häneh voit šeizattua kyžymine?

Zaduačča 60. a) Sraunikkua kaikki šanan *ruado* muutokset loppuo myöt'.
b) Kirjuttakkua kaikki šanonnat, missä šana *ruado* on podležaščoina.

Ruado

Kartinka 1.10: Rebo

Ennen ruado lugieči pahuokši. Nyt myö toiziin kačomma ruadoh. Ruaduo myö emmä varaja. Ruavolla myö gordiečemma. Ruavošša myö niämmä čiistin, doblestin i geroistvan azien.

Zaduačča 61. Kirjuttakkua šanonnat, kumbazišša nimišana pionera on selittäjänä šanana.

Pionera on kaiken muailman trudiečijoin lapšin tovarissa. Pionerasta myö triebuičemma hyviä opaššundua. Pionera stremiečou tiijändäh. Pioneralda pakitah abuo pienemmät lapšet. Pionera učastvuiččou borčušša šelgehyöštä, tervehyöštä. Komsomol'ca auttau pioneralla. Pionera auttau oktjabr'onkalla.

Zaduačča 62. Sostuavikkua omat šanonnat,štobi alembuana annetuot nimišanat yksissä oldais podležaščoina, a toizišša sellittäjäšanana. Näin nimišanoin alla piirdäkkiä.

Vezi. Jogi. Čiba. Muakunda. Borču. Lovuška. Šiga. Hyybie. Kazi. Gora. Kukko, Kurgi. Čirku. Slona. Hebone. Nuagla. Solovei. Ruučča. Kylä. Kynä. Ružja.

Avukši: Vezi virzduau ruučassa. Vejettä nikellä ei šua eliä.

1.9 Nimišanoin padežat

Uuzi tanhuo

Miän kolhoza stroji uvven hyvän tanhuon. Tanhuoh on luajittu late i šuuret ikkunat. Tanhuošša šeižotah lehmät. Šelgienä pietäh tanhuoda. Jogo päiviä

*tanhuošta rabieššetah tuahiloida. Hyvä tanhuo, hyvänke kačonnanke šu-
urennetah lypšykšen. Praviľ'noitta kačonnatta i hyvättä tanhuotta lehmät
rigeneh läžitäh.*

Zaduačča 63. Šanokkua myttynäzih kyžymizih vaššatah ylembiänä an-
netuošša šanelennašša, tanhuo, šanoin muutokset.

Zaduačča 64. Duumaigua i kirjuttakkua šanonnat, štobi jogo šanonnašša
oliis yksi alembuana annettuloista šanoista. Šidä sanokkua myttynäzih
kyžymizih vaštuau jogo šana näistä šanoista.

Avukši: *Keyhäldi eläy yksinäne talo (mi?). Mie lähen pyydämäh kalua.
(midä?)*

Šanat:

<i>talo</i>	<i>astovanke</i>
<i>velleh</i>	<i>traktoratta</i>
<i>čikolla</i>	<i>udarnikaksi</i>
<i>katokšelda</i>	<i>traktoristana</i>
<i>pertih</i>	<i>aeroplanan</i>
<i>mečäššä</i>	<i>kalua</i>
<i>tuhjošta</i>	

padeža	mih vaštuau	yksikkö	monikko
<i>rm nominativa</i>	<i>ken, mi</i>	<i>talo</i>	<i>talot</i>
<i>rm genetiva</i>	<i>kedä, midä</i>	<i>talon</i>	<i>taloloin</i>
<i>rm akkuzativa</i>	<i>kenen, min</i>	<i>talo</i>	<i>talot</i>
<i>rm partitiva</i>	<i>kedä, midä</i>	<i>taluo</i>	<i>taloloida</i>
<i>rm essiva</i>	<i>kenenä, minä</i>	<i>talona</i>	<i>taloloina</i>
<i>rm translativa</i>	<i>kekši, mikši</i>	<i>talokši</i>	<i>taloloikši</i>
<i>rm adessiva</i>	<i>kellä, millä</i>	<i>talolla</i>	<i>taloloilla</i>
<i>rm ablativa</i>	<i>keldä, mildä</i>	<i>talolda</i>	<i>taloloilda</i>
<i>rm illativa</i>	<i>keh, mih</i>	<i>taloh</i>	<i>taloloih</i>
<i>rm inessiva</i>	<i>keššä, missä</i>	<i>talošša</i>	<i>taloloissa</i>
<i>rm elativa</i>	<i>keštä, mistä</i>	<i>talošta</i>	<i>taloloista</i>
<i>rm komitativa</i>	<i>kenenke, minke</i>	<i>talonke</i>	<i>taloloinke</i>
<i>rm abessiva</i>	<i>kettä, mittä</i>	<i>talotta</i>	<i>taloloitta</i>

Kuin voit nähä, ylembiänä annettuloista primieroista, nimišana
voiččou muuttuačie 13 luaduh. Jogo muuttuačenda luaduo nimitetäh
padežakši¹²Jogo padežalla on oma nimi. Jogo padeža vaštuau omah
kyžymizeh. Kaikki tämä sanuočou **nimišanoin muuttuačennakši**.

Zaduačča 65. Alembuana annetuot šanat muuttakkua kaikkie padežoida myöt', šanokkua myttynäzih kyžymizih hyö vassatah i mytys nimi on jogo padežalla: *šeinä, kolhoznikka, pluuga.*

Zaduačča 66. Šanokkua kumbazih kyžymizih vaššatah erotetuot šanat alembuana annetuošša šanelennassa. Šidä šanokkua, kumbazet padežat vaššatah näih kyžymizih.

Mišan stola

Mišalla koišša kirjuttuass'a ei ollun stolua. Hänellä stolana oli piälualleh kiännetty juaššikka. Šuuri hädä oli Mišalla stolasta. Tuattoh šano Mišalla: - Eu missä kirjuttua, nin luaji stola ičes.

Miša varusti stolah varoin laudua i pani kuivah. Stolan sorkih varoin hiän halgai koivuzen čurkan nelläkši. Kuivannuot lavvat hiän strugi, plotti re-unakkeh i kolotti šorkih: Täh rukah lavvat i čurka luadiečettih stolakši.

Šidä Miša luadi stolah juassikkan, štobi stolašša pidiä kniigoida i tetrattiloidea. Miša šeizatti stolan paraššoppeh. Nyt Mišan kniigat i tetratit šyvveššä ei häkynetä nikellä.

Ei pie heidä stolalda lykkie pois. Kaikki on stolalla omilla šijoilla. Omatta stolatta Mišalla oli paha ruadua. Omanke stolanke ruado koheni.

Zaduačča 67. Kirjuttakkua alembuana annetuosta šanelennasta erotetuot šanat, yhteh stolbikkazeh yksikön čislassa, a toizeh stolbikkazeh monikon čislassa.

Orava

Šagiešša mečässä, korgeišša näreilöissä on oravoin pežot. Veššeläldi eletäh oravat mečäššä. Šyömistä oravoilla oli äijä; käbylöissä magiet siemenyöt oravalla varoin, šidä magiemmat oriehat kažvetah tuhjoloissa, tože oravoilla varoin. A ka tuašša orava pisti gribazen okšazeh, talvekši šyömistä kuivuau. Okša okšalda koččiu orava, toizešta oravašta pagoh hyppiäy, peitteličöy. Kizavttau oravalla, kaikkie meččiä myöt' hyppelöy. I kerdah loppieči oravoilda oma vällä, kuničča rubei koiraštamah oravoista ymbäri. Kuničalla oravanke kiza, a oravalla kuničašta surma.

Zaduačča 68. Alembuana annetuošta šanelennašta edizeh kirjuttakkua kaikki šanan žneika padežat, a šidä reunah kirjuttakkua hiät monikossa. Avukši: *žneika — žneikat, žneikua — žneikoida i n.i.*

¹²sija

Žneika

Miän kolhozašša eulun žneikua. Kerdah kerrittih ruavot; rugehella jällesti tougo pyrgi čirpih. Kolhoznikat paistih:

— *Emmä kergie rabieštua leibie žneikatta, äijän jyviä muah laššemma. Toizišša kolhozoišša žneikalla leikatah, nin ruaduass' a puoli vägie on.*

— *Ei žneikasta azie šeizo, — šanou predseduatel'a, — vielä eu myöhä oštua žneikua.*

Työnnettih podvodan linnah, a toišša piänä, kačomma, jo žneikanke ajetah. Tuodih. Issutettiu mahtajan miehen zneikalla, lähteih pruobuimah leikata. A žneikašša on äijä čuastie, pidäy mahtuan ruadua žneikalla. Predseduatel'a vakuštav:

— *Elä žneikalda hambahie kato! Da kázie vardeiče, zneikah elä sydiä. Žneikua pidäy äbäžöijä, dai iččiedä pidäv žneikasta vardeija.*

Zaduačča 69. Šanokkua, kumbazišša padezoišša šeizotah šanat alembuana annettuloišša šanonnoišša.

Van'a luadi duplinkazen. Duplinkazen loukkone oli pikkarane, štobi ei mahuttais bronit. Pet'an tuatto otti Pet'an linnah. Kolhozan pellot ollah kynnetty. Myö organizuiččima kolhozan. Kolhozan pellot ruaduačetah mašinoilla. Hanhet šgyžyllä uijitan lämbimäh randah. Miša dogadi lendäjät hanhet. Kolhoznikat puijah ruista molotilkalla. Mie tunnussiin puiččijat kolhoznikat. opaštaja toi linnasta opaššunda kniiगत. Nämä kniiगत ollah hyvät.

Akkuzativa yksikön čislašša loppiečou *n:h*, kuin **genetiva**, a monikon čislašša *t:h*, kuin **nominativa**.

- Konza nimišana yksikön čislašša loppiečou *n:h*, nin muuta šanonda niin, štobi tämä nimišana lienis monikon čislassa. Šilloin i dogadit, on-go tämä nimišana akkuzativašša einin genetivassa.
- Konza nimišana monikon čislašša loppiečou *t:h*, muuta šanonda niin, štobi tämä šanonda lienis yksikön čislassa. Šilloin i dogadit, on go tämä nimišana akkuzativašša einin nominativassa.

Primierat: *Velli ando miula kniiगत — Velli ando miula kniiगत (akkuzativa); Kniigan hinda on huovis — Kniigoin hinda on huovis (genetiva). Velli ando miula kniiगत — Velli ando miula kniiगत (akkuzativa); Kniigat ollah hyvät — Kniiga on hyvä (nominativa).*

Zaduačča 70. Kirjuttakkua nämä šannonnat i nimišanat genetivassa; piirdäkkiä alla yhellä piirräksellä, a nimišanat akkuzativassa — kahella piir-

röksellä.

Miša risuičči harakan. Man'a kruasi harakan siivet muššakši, a kaglan, ryndähät i kyllet jätti valgiekši. Dežurnoi pezi doskan, partoin piäldä pyyhki pölyt i varusti mielan. Risuinda urokan aijakši dežurnoi varusti stolalla valgien, ruškien, keldazen mielat. Kol'a löydi haukan pežon. Haukan pežošša oli kolme kirjavua jäiččii. Jäniksen jället tunnuttih lumella. Ohotnikka dogadi jäniksen. Pilven alla pimeikköne hyppiäy. Mie dogadiin pilven i läksiin hyppiämäh kodih. Pilven rannat katkielidih i čirahti čirone.

Zaduačča 71. Kirjuttakkua edizeh ne šanonnat, kumbaziišša nimišanat ollah yksikön čislan akkuzativassa, šidä yksikön čislan genitivassa, šidä monikon čislan akkuzativassa i jällicčekši monikon čislan nominativassa.

Paimen ajo pellosta lehmät. Lehmät illalla tuldih kyläh. Traktorista pietti traktorin. Traktorin kolessuloih oli tartun muada. Lapšet suatettih peltohebozet. Hebozet muatah šeizuoss'a. Zavodan trubasta noužou turbie savu. Kolhoznikat strojittih uvven voi zavodan. Tätä osti miula šuapkan. Kulu šuapkan alusta. Mie ajoin ogordasta kanat. Kanat šuatah kuobiečie peskušša. Man'a šyötti kanat. Myö illalla opaštuma annetuot urokat. Eglizet urokat oldih jygiel opaštuo. Mie lövviin interesnoin kniiigan.

Partitivua pidäy tiijuštua ei loppuo myöt', a kyžymistä myöt', kumbazeh hiän vaštuau (kedä? midä?). Partitiva voiččou loppiečie moneh rukah.

Primierat: *äijä muada, äijä niindä, äijä ruista, äijä hernehtä, äijä villua, äijä leibiä, äijä maiduo, äijä pölyö, äijä šavie.*

Zaduačča 72. Šanokkua, kumbazišša padezoišša šeizotah nimišanat alembuana annettuloišša šanonnoissa.

Kolhoznikat lähteih tuomah traktorua. Jogirannalla strojitat šuurda yhteistä kylyö. Kon'uha ščotkalla čistiy šälgieviä. Lapset varatah buskiččua lehmii. Vihmasta jogeh lizeni äijä vettä. Mama ruučalla pezöy puista. Šatatettu digo muada myöt' ribauttau siibie. Fen'a porolla pezöy käzie i ihuo. Mulloin kažvo äijä gribua, a tänävuona kažvau äijä siendä. Ogordah vejettin mustua muada. Suoda kuivatah konuavoilla.

Zaduačča 73. Šanokkua kumbazišša čisloišša šeizotah erotetuot nimišanat.

Pionera issuttau puuda. Miša ajau lehmii. Traktorista kohendau traktorua. Tätä kruasiu puista. Kana n'okkiu tähkiä. Mama hauduu padua. Pionerat školasta ymbäri issutetah kaiken muozie puuloida. Pellošša kanat n'okitah tähkoidä. Padaniekat luajitah šavešta padoida. Traktoristat kezäruadoloikši vielä talvella kohennetah traktoroida. Pellošša

zneikalla rugehie leikatah. Illalla paimen ajau kyläh lehmie. Talvella halguo varuššetah kaikeksi vuvveksi. Šygyžyllä lapset oššettih kaiken muost'a kniigua. Miän školah tuodih uutta partua. Kolhozoilla varoin zavodoišša luajitah mašinua. Mečššä eläy äijä jänistä.

1.10 Šalvattuloin iänien vaihteliečenda nimišanoin muuttuačieš'a

Nimišanoin muuttuačieš'a šalvattu iäni voiččou vaihtuačie toizekši konsonantakse einin ynnäh kaduo. Tämä sanuočou **salvatun iänen vaihteliečendakši**.¹³

Primierat: *Vakka-vakan, vago-vavon, regi-rejen-regeh, lagi-luan* i n.i.

Zaduačča 74. Alembuana annettuloista šanonnoista skopkih otetuot šanat šeizattakkua niih padezoih, kumbazih pidäy mielä myöt'. Šanokkua kuin vaihteliečetah salvatuot iänet näissä sanoissa.

Kylän taguana oli šuuri (meččä). Ložie huaba kažvo tässä (meččä). Šageišša (meččä) eletäh hukat. Kaikella (meččä) on mussikikko. Brigadiralla kiässä on (mitta). Brigadira (mitta) mittuau niitettyö polostua. Pajalla iessä šeizou (šepä). (Šepä) käskiettih ravvottua hebozen. Palavaldi ruadau miän (šepä), da i ruado (šepä) on palava. Aitašša šeizou (vakka). (Vakka) mitatah ruista i muuda leibiä.

Zaduačča 75. Kirjuttakkua alembuana annettuloista šanonnoista kaikki erotetuot šanat i hiän padežat. Šanokkua kuin vaihtuačou šalvattu iäni näissä šanoissa, Primierakši: *Vago* — nominativa, *vavolla* — adessiva. *Lo-*

valla on ajettu vago. Yhellä vavolla issuttema kakši vakkua juablokkua. Kujošša šeizou tammine regi. Rejessä oli kolme istujua. Mado rubei šyömäh nuattiloida. Mavolla eu jalgoida, da boiko šoudau. Lagi on kruasittu valgiekši. Lualla istuu kärpäne. Vedeh jähtymäh on šeizatettu maido. Maijolla juottima važoida. Jogi rannala kažvau ložie huaba. Huavašša on äijä okšua. Pada šeizou kiuguašša. Puašša keitetäh kuašua. Pellon taguana virduau jogi. Naizet jovella peššäh vuatteida. Lauda on stroitel'noi materjala. Lavvalla lyvväh pertilöidä.

Zaduačča 76. Alembuana annetuošša šanelennašša skopkih otetuot šanat šeizattakkua niih padezoih, kumbazih pidäy mielä myöt'.

¹³konsonantoin aštevaihtelu

Kurgi

(Kurgi) on edäh kuuluja iäni. Tynnellä huomneš zor'alla (kurgi) iäni kuuluu monella virstua. Enžimen keviällä mie (kurgi) dogadiin veziaigah, a kodvin jälgeh šain nägömäh äijjä (kurgi). Toko šanotah — (kurgi) keviädä ei luaji, dai (kurgi) keviä ei proiji. Eu šuurda pol'zua (kurgi), no (kurgi) keviän tulenda paremmiin tunduu. Kerran ohottuolla ollessa duumain ei šua ambuo (kurgi) šuat, a ammuin nin (kurgi) sorkan katkain i piän puhkain. Šygyžykši (kurgi) tipat kažvetah šuurekši (kurgi). Jogo (kurgi) šilloin on viesua kilogrammua 7—8. Broni bruakkau, a (kurgi) kruikkau.

Zaduačča 77. Alembuana annettuloista šanonnoista skopkih otetuot šanat šeizattakkua niih padezoih, kumbazih pidäy mielä myöt'.

Miän silmin ieššä avaudu levie (peldo). Keski (peldo) oli; kiviruopas. Lapšet šuatettih hebozie (peldo). Traktora kyndäy (peldo). Rugehella on hyvä, korgie (olgi.). (Olgi) katettu katos on mielehine vain tulella. Mie pletiin (olgi) šliäpän. Miša luadi kuabiehizen (parda). (Parda) tartu tähkä. (Parda) rubei nägymäh sedoida tukkua. Mie valličiin ložien (olgi). Eu (olgi), nin elä vuota leibiä.

Zaduačča 78. Alembuana annettuloih šanondoin, točkin neičči šiezat-takkua šanat, randa, niih padezoih i čisloih, kumbazih pidäy mielä myöt'.

*Kauha rippuu puizen ...
Purdilolda on lohen ...
Kaikista ... hypätäh rahvas.
Kezällä mie šuorien omah ...
Kaikkih ... kuulu vesselä viesti.
Pität yöt ollah vilušša ...*

Zaduačča 79. Alembuana annetuot šanat muuttakkua kaikissa padežoišša i molemmišša čisloišša. Avukši:

padeža	šellitys	Yksikkö	Monikko
Nominativa	<i>mi (on)?</i>	<i>kynži</i>	<i>kynnet</i>
Genetativa	<i>min (on)?</i>	<i>kynnen</i>	<i>kynžilöin</i>
Akkuzativa	<i>min (šatatiin)?</i>	<i>kynnen</i>	<i>kynnet</i>
Partititiva	<i>midä?</i>	<i>kyntä</i>	<i>kynžilöidä</i>
Essiva	<i>minä?</i>	<i>kyndenä</i>	<i>kynžilöinä</i>
Transitiva	<i>mikši?</i>	<i>kynnekši</i>	<i>kynžilöikši</i>
Adessiva	<i>millä?</i>	<i>kynnellä</i>	<i>kynžilöillä</i>
Ablatativa	<i>mildä?</i>	<i>kynneldä</i>	<i>kynžilöildä</i>
Illativa	<i>mih?</i>	<i>kyndeh</i>	<i>kynžilöih</i>
Inessiva	<i>missä?</i>	<i>kynnessä</i>	<i>kynžilöissä</i>
Elativa	<i>mistä?</i>	<i>kynnestä</i>	<i>kynžilöistä</i>
Komitativa	<i>minke?</i>	<i>kynnenke</i>	<i>kynžilöinke</i>
Abessiva	<i>mittä?</i>	<i>kynnettä</i>	<i>kynžilöittä</i>

Šanat: *vezi, vuozi, virzi*

Zaduáčča 80. Skopkih otetuot šanat šezattakkua niih padežoih, kumbazih šovitah mielä myöt’.

Ruučča rannalla kažvo ložie (butki). Mie leikkain ložien (butki). Hyvä tuisku voit luadie ložiešta (butki). Hoikkazista myö luadima bremost’a i svistul’kast’a. Paimenella on pitkä (ruoska). Paimenen (ruoska) plaijuttau, lehmie kyläh ajau. Paimenet peldoh kävelläh (ruoska). Kylläzellä hebozella (ruoska) ei pie. Vaibunnutta hevost’a et viikkuo aja (ruoska) vuoh. Miän härrällä on ložie (niška). Härrän (niška) on äijä vägie. Kär-bäne istuoči (niška). Pidäy kaglus noštua, a to (niška) tuulou. Kaikki tämä ruado oli miän (niška). Iellä myö ruadoma, a bजारit vain (niška) ložennetih. Mama pani kiuguah virikkehekši (lastu). Talvella myö kiuguada lämmitämmä hallolla, a kezällä (laštu). Mie (laššut) lövviin kavotetuon veičen. Miän kyläštä školah šuat on vain yksi (viršta). Ogot’ota (viršta) kakšičči lebiäčöy. Yhen (viršta) hyppäi kebieldi, a toizella rubei pietteliečömäh.

1.11 Tunnuššana

Šanat, kumbazet nevvotah myttynäzet ollah predmietat, sanuočetah **tunnuššanoikši**.¹⁴

Primiera: *šuuri kodi, ruškije flaga, sulkune lenta.*

¹⁴adjektiva

Zaduačča 81. Jogo predmiettah näh šanokkua, miihine hiän on (mistä lua-jittu)? Avukši: *Kodi (miihine?) puuhine. Purdilo (miihine) savihine. Orane (miihine?) stal'noi.*

Perti ... Nuagla ... Černieliččä ... Katos ... Pal'to ... Paida ... Portfeli ... Miäččy ...

Zaduačča 82. Nevvottuo myöt' lopetelgua. piirdäkkiä niin tun-suššanoin alla, kumbazet nevvotah min nägözet ollah predmietat. Avukši: *Muačuhakukka on keldane.*

Muakku on ... Romaška on ... Oraskukkane on ... Fialka on ... Landisa on ... Heinä on ... Hiili on ... Nogi on ... Suaharo on ... Šuola on ... Lumi on ... Karbalo on ... Mančikka on ... Mussikka on ...

Zaduačča 83. Annettuloih nimišanoih vallikkua tunnuššanat, kumbazet nevvottais myttyöt ollah predmietat (miihizet, min nägözet, min magehuot).

Miihizet	Min nägözet	Magehutta myöt'
<i>Stola on ...</i>	<i>Purdilo on ...</i>	<i>Šuaharo on ...</i>
<i>Kynä on ...</i>	<i>Stola on ...</i>	<i>Šuola on ...</i>
<i>Rengi on ...</i>	<i>Kirpiččä on ...</i>	<i>Limona on ...</i>
<i>Purdilo on ...</i>	<i>Čuasut on ...</i>	<i>Perču on ...</i>
<i>Pal'to on ...</i>	<i>Ogurča on ...</i>	<i>Karbalo on ...</i>
<i>Paida on ...</i>	<i>Jäiččä on ...</i>	<i>Mezi on ...</i>
<i>Stokana on ...</i>	<i>Denga on ...</i>	<i>Uksussu</i>

Zaduačča 84. Jogo nimišanah vallikkua šobija tunnuššana niistä, kumbazet ollah annettu alembuana skopkissa. Kirjuttakkua sanonnat kolmiin šanoin, nevvotuon rukah.

Ruučča on boikoi. Flaga on ... Kodi on ... Tammi on ... Päivä on ... Suaharo on ... Kolhoza on ... (šelgie, korgie, magie, kivihine, ruškje, obrazčovoi).

Jogi on levie. Tähti on ... zor'a on ... Räbinä on ... Koivu on ... uuličča on ... (mostittu, korgie, huomnekšelline, valpiestvolane, losnija).

Järvi on madala. Juablokka on ... Talo on ... Puu on ... Huomneš on ... Luvenda on ... Flaga on ... (magie, interesnoi, kolhoznoi, ruškje, okšakas, vilu).

Zaduačča 85. Annettuloih tunnuššanoih vallikkua nimišanat.

Pimie, sagie, vanha ... Kudr'uavoine, valgiestvolane ... Valgie, šelgie, golubane ... Stal'noi, kolmeotvualane ... Krasnoi, doblestnoi ... Revol'učionnoi, ruškije ... Obrazčovoi, udarnoi... Valgie, magie, kova ... Tuuliz'a, vilu, pimie ... Šyvä, kiehuja, sinine ...

Zaduačča 86. Lugekkua šanelenda. Jogo erotettu tunnuššana kirjuttakkua ženke nimišananke, kumbazenke hiän šobiu. Avukši: *Huomnekšelline kašša.*

Kezä muissannat

Pakkazen aigah on mieleh muissutella kezäh näh. Parahasti muissan mie yhtä gul'avuo. Huomnekšelline kašša vielä ei istuočen heinih i vözduhašša kuulu aigane sirosti, konza mie viijiin ahozella. Sviežoine tuulut armašteli miun ihuo.

Šelgie päiväne armahazeldi kaččo mečän taguada. Mytynäne šomehus!

Golubane, počki sinine taivahan kumpalo vaštuači edähizeh muan randah. Palava päiväne katto kaiken ymbäryššän. Miula ieššä on, kuin kämmenellä, edähine kylä.

Zaduačča 87. Annettuo primierua myöt' kirjuttakkua vaššokka tunnuššanat jogo šanonnan kohtah. Avukši: *Hyvä mieš — Paha mieš.*

<i>Jygie takka</i>	<i>Madala kodi</i>
<i>Uuzi kodi</i>	<i>Alimmane pal'čane</i>
<i>Ložie jia</i>	<i>Korgie puv</i>
<i>Lämmin siä</i>	<i>Vägövä hebone</i>
<i>Šelgie vezi</i>	<i>Näbie veičči</i>
<i>Mušta vyö</i>	<i>Šuuri kivi</i>
<i>Pimie yö</i>	

1.12 Tunnuššanoin muuttuačenda

Muuttuačennan primiera

Padeža	Yksikkö	Monikko
Nominativa	<i>nuori tammi</i>	<i>nuoret tammet</i>
Genetiva	<i>nuoren tammen</i>	<i>nuorin tammiloin</i>
Akkuzativa	<i>nuoren tammen</i>	<i>nuoret tammet</i>
Partitiva	<i>nuorda tammie</i>	<i>nuorie tammiloida</i>
Essiviva	<i>nuorena tammena</i>	<i>nuorina tammiloina</i>
Transitiva	<i>nuorekši tammekši</i>	<i>nuorikši tammiloikši</i>
Adessiva	<i>nuorella tammella</i>	<i>nuorilla tammiloilla</i>
Ablatativa	<i>nuorelda tammelda</i>	<i>nuorilda tammiloilda</i>
Illativa	<i>nuoreh tammeh</i>	<i>nuorih tammiloih</i>
Inessiva	<i>nuorešša tammešša</i>	<i>nuorišša tammiloissa</i>
Elativa	<i>nuoresta tammesta</i>	<i>nuorista tammiloista.</i>
Komitativa	<i>nuorenke tammenke</i>	<i>nuorinke tammiloinke</i>
Abessiva	<i>nuoretta tammetta</i>	<i>nuoritta tammiloitta</i>

Tunnuššanat rigenemmä muutteliečetah niinže, kuin nimišanat. Erovvušta on vähä.

Zaduačča 88. Muuttakkua kaikišša padezoišša i molemmissa čisloišša šanat: *kova kivi, pimie yö, tammine regi.*

Zaduačča 89. Kirjuttakkua alembuana annettuloih nimišanoih sobijat tunnuššanat. Avukši: *Puuhine stola. Magie šuaharo. Uuzi pal'to.*

Stola, kynä, purdilo, suaharo, čuasut, kirpiččä, suola, rengi, karbalo, paida, ogurča, meri, heinä, nogi, mančikka, vezi, päivä, takka, peldo, silda, škola.

1.13 Nimensijallizet

Zaduačča 90. Lugekkua oigiešta i važamesta stolbikkazista šanelenda. Myttynäne on heilä kessessä erouvus? Myttynäzet šanat oigiešša stolbikkazešša šezizotah – Kol'a, Kol'an tovarissat, šanoin neičči?

*Talvella Kol'a popadi avandoh
Vezi Kol'ua čyt ei läpehyttän
Tämän dogadittih Kol'an tovarissat
Tovarissat piäššettih Kol'an*

*Talvella Kol'a popadi avandoh
Vezi händä čyt ei läpehyttän
Tämän dogadittih hänen tovarissat
Hyö piäššettih Kol'an*

Šanonnoišša vojjah olla šanat: *mie, šie, hiän, myö, työ, hyö*, kumbazet ollah kirjutettu einin sanottu nimišanoin neičči. Nämä šanat sanuočetah **nimensijalliziksi**.¹⁵ *Mie, myö* ollah enzimäzen personan nimensijallizet. *Šie, työ* ollah toizen personan nimensijallizet. *Hiän, hyö* ollah kolmannen personan nimensijallizet. Enzimäzekši personakši sanuočou že, ken pagizov; toizekši že, kenenke paissah; kolmannekši že, keh näh paissah, enin že, mih näh paissah.

Nimensijallizin muuttuačenda

Padeža	Yks.	Mon.	Yks.	Mon.	Yks.	Mon.
Nom.	<i>mie</i>	<i>myö</i>	<i>sie</i>	<i>työ</i>	<i>hiän</i>	<i>hyö</i>
Gen.	<i>miun</i>	<i>miän</i>	<i>siun</i>	<i>tiän</i>	<i>hänen</i>	<i>hiän</i>
Akkuz.	<i>miun</i>	<i>miät</i>	<i>siun</i>	<i>tiät</i>	<i>hänen</i>	<i>hiät</i>
Part.	<i>milma</i>	<i>meidä</i>	<i>silma</i>	<i>teidä</i>	<i>händä</i>	<i>heidä</i>
Ess.	<i>miuna</i>	<i>meinä</i>	<i>siuna</i>	<i>teinä</i>	<i>hänenä</i>	<i>heinä</i>
Transl.	<i>miukši</i>	<i>meikši</i>	<i>siukši</i>	<i>teikši</i>	<i>hänekši</i>	<i>heikši</i>
Adess.	<i>miula</i>	<i>meilä</i>	<i>siula</i>	<i>teilä</i>	<i>hänellä</i>	<i>heilä</i>
Ablat.	<i>miulda</i>	<i>meildä</i>	<i>siulda</i>	<i>teildä</i>	<i>häneldä</i>	<i>heildä</i>
Illat.	<i>miuh</i>	<i>meih</i>	<i>siuh</i>	<i>teih</i>	<i>häneh</i>	<i>heih</i>
Iness.	<i>miušša</i>	<i>meissä</i>	<i>siušša</i>	<i>teissä</i>	<i>hänessä</i>	<i>heissä</i>
Elat.	<i>miusta</i>	<i>meistä</i>	<i>siusta</i>	<i>teistä</i>	<i>hänestä</i>	<i>heistä</i>
Komit.	<i>miunke</i>	<i>meinke</i>	<i>siunke</i>	<i>teinke</i>	<i>hänenke</i>	<i>heinke</i>
Abess.	<i>miutta</i>	<i>meittä</i>	<i>siutta</i>	<i>teittä</i>	<i>hänettä</i>	<i>heittä</i>

Zaduačča 91. Kolmen točkan neičči kirjuttakkua kunne pidäy nimenšijalline.

Miän kolhoza

Miän kolhoza sanuočou “Uuži muailma” ... mäni 57 keyhin i keškikerdazin taluo. Talohukšen hyviin šeizatannan tuačči ... näh ei vain kerdua kirjutettu gaziettoih ... kaikin lugietah obrasčovoikši. Mulloin viistavkalla ... annettih premiin. Toizet kolhozat ... otetah primierua.

Zaduačča 92. Kolmen točkan neičči šeizattakkua nimenšijalline *hiän* šobijah muutokseh.

¹⁵pronomina

Jaslit

Man'a t'ota ruado zavodalla. Zavodalla ... toko lähtöy 8 čuasuo ... on tyttöne. Jogo huomnešta, ruavolla lähtieššä, Man'a t'ota ottau iččienke tyttözen i šuattau ... jasliloih. Ruaduss'a Man'a t'ota ei huoluttuače ... näh. Man'a t'ota tiedäy, što ... sielä on hyvä: kizatah ... kačotah ..., aijalleh šyötetäh, muata pannah. A ruavon jälgeh Man'a t'ota tulou tyttözen luoh i yhessä ... mänöy kodih.

1.14 Aziešanoin muuttuačenda

Zaduačča 93. Kirjuttuass'a piirdäkkiä aziešanoin alla.

Pöyry

Pöyry šuureni. Ka hiän nouži gorazella, tuurikalleh pyörähti, puihahti astujan piästä piäličči, vingahti pellošša i luottuači kyläh. Šärähettih pertit, liččuačettih toine toizeh, umbipäih kattuačettih lumihizella vuatteuksella i varaten vuotetah pattieda pöyryö. A pöyry vihazemma ennistä luotteliečou i riuhteliečou ahtahišša kujoloišša i uuličoiissa. Katkou okšie, lukšiu gračoin pežoloida. Kaikkielda päit' napadaiččou pertilöih, vinguu rannakšissa, buravoiččou katošta, riuhtou olgi liuhtehie. Pattie ulvoneh täytti kaiken lähizen ilman.

Zaduačča 94. Kolmen točkan neičči šeizattakkua aziešana, (vallikkua alembuana avukši annettuloista šanoista). Ken kuin šanou?

Krasnoarmeiča, traktorista i šepä

Krasnoarmeiča traktoristalla:

Mie ... SSSR-ua, sie traktoralla ... , a hiän (šepä) raudua ...

Šepä krasnoarmeičalla:

Mie ... raudua, sie ... SSSR-ua, a hiän (traktorista) traktoralla ...

Traktorista: šepällä:

Mie traktoralla ... , šie raudua ... a hiän (krasnoarmeiča) ... SSSR-ua.

Avukši:

Mie vardeičen. Mie tavon. Mie pruavin.

Šie vardeičet. Šie tavot. Šie pruavit.

Hiän vardeiččou. Hiän tagou. Hiän pruaviu.

Zaduačča 95. Ylembiänä annettu zaduačča muuttakkua niin: nimensijalizet *mie, šie, hiän* šreizattakkua monikon čislah; (*myö, työ, hyö*), a točkin neičči ottakkua aziešana avukši annettuloista stolbikkazista.

Avukši:

Myö vardeičemma. Myö tavomma. Myö pruavimma.

Työ vardeičetta. Työ tavotta. Työ pruavitta.

Hyö vardeijah. Hyö tavotah. Hyö pruavitah.

Konza aziešana yhteydy enzimäzen, toizen i kolmannen personoin nimensijallisenke (*mie, šie, hiän, myö, työ, hyö*), hänen loput muuttuačetah. Aziešanan muuttuačenda personoida myöt' sanuočou **aziešanan muuttuačennakši.**¹⁶

Zaduačča 96. Kirjuttakkua muuttuan yksikön čislašša i monikon aziešanat: *šanon, puhun, punon, liedžun* (jogo aziešana eris). Loppuloin alla piirdäkkiä.

Yksikön čislassa

Mie ... (midä ruan?)

Šie ... (midä ruat?)

Hiän ... (midä ruadau?)

Monikon čislassa

Myö ... (midä ruamma?)

Työ ... (midä ruatta?)

Hyö ... (midä ruatah?)

Zaduačča 97. Alembuana annettuloista šanonnoista kirjuttakkua kaikki aziešanat, kumbazet ollah enžimäzeššä personašša, šidä kaikki aziešanat, kumbazet ollah toizešša i jälgiperäh kaikki aziešanat, kumbazet ollah kolmannešša personašša.

Pellošša hyppiäy hebone. Laukasta oššiin šuappuat. Mistä toit kniigan? Tänapäinä lugima interesnoida kniigua. Masterskoišša luajitih aeroplanan modelie. Moni-go zaduaččua rešijä yheššä čuasušša? Hatakkoloida ylembiänä lendeli aeroplana. Traktoristat kynnettih kezanduo. Aivoin tulija školah. Niität hyviin, da kannan alla jätät. Naizet leikatah ruista. Lizäin tuleh halguo.

Zaduačča 98. Ylembiänä annettuloista šanelennoista kirjuttakkua kaikki aziešanat, kumbazet ollah yksiköššä, a šidä kirjuttakkua kaikki aziešanat, kumbazet ollah monikošša.

¹⁶verbintaivutus

Aziešanoin muuttuačiešs'a salvatuot iänet vaihtuačetah niin že, kuin nimišanoin muuttuačiešs'a. Primera: *kadou, kavon.*

Zaduačča 99. Alembuana annettuloista šanonnoista kirjuttakkua erotetuot šanat i šanokkua kuin heiššä vaihtuačetah šalvatuot iänet.

Miša lugou šelgieh i hyviin, a mie luven hillembiäh. Tänäpiänä mie otiin yhen kniigan, a Fen'a otti kakši kniigua. Man'a ečči valgeizie kivyzie, a mie ečiin sinizie. Boiko hyppäi hebone kaiken dorogan. Tänäpiänä fizkul'turnikat hypätäh kolmella kilometrua. Tätä rejen roičči čuasušša, a mie roičiin puoleššatoista čuasušša. Mama päiväššä kitki kolme riädyö, a mie Stahanovan metodia myöt' kitiin viizi riädyö. Mie ammun tarkaldi, a siula ambuoss'a kiät säriššäh. Miša kalua pyydi suakulla, a mie pyvviin kätzillä. Šukšiloilla šoudamah opaštuoss'a myö šoudima pualikoitta, a ket jo mahettih šoudua, ne šovvettih pualikoinke. Kalua pistiäššä mie pissiin azruamalla havvin, a Miša pisti ahvenen.

1.15 Nygyne, endine, noužova aziešanana aijat

Mie luven kniigua Mie luvviin kniigua.

Mie kannan Mie kannoin

Mie tahon opaštuo Mie tahoin opaštuo

Aziešanat voijah olla **nygyzen i endizen aijoin**¹⁷formišša. Nygyzen aijan forma ozuttau, što azie mänöy nyt, pagina aigah; endizen aijan forma ožuttau, što azie oli ennen.

Zaduačča 100. Jogo aziešana šeizattakkua nygyzeh i endizeh aigah.

Avukši: **Strojin, strojiin.**

*Strojin... Kohennan... Autan... Opaššan... Vardeičen... Učastvuičen... Sorevnuiččiečen... Interesuiččiečen... Kergien... Mahan... kažvan...
...*

Zaduačča 101. Aziešanoin nygyne aiga muuttakkua endizellä aziešanoin aijalla.

Uuzi eländä¹⁸

¹⁷prezensa da imperfekta

¹⁸Ukrainan rahvas "passiboijah" Stalinua *uuves eländäs* da nimitetäh sidä *holodomor*. Vuozinnu 1932-1933 nellä miljonua ihmistä kuoli nälgäh. Kaikkiedah uvven eländäh täh Ukrainan rahvaslugu pieneni kymmenel miljonal. (mp)

Myö luajimma uvven elännän. Kohenou kaikki miän eländä. Yksinäzet talot yhteyvytäh kolhozoih. Linnoišša, sovhozoišša i kolhozoišša avavvutah tuhatat obščestvennoida stolouvoida. Naine piäžöy kiuguan i kartan ruadoloista. Rahvaš opaštuu kul'turno viettämäh jouduaigua.

Štobi ozuttua, što azie mänöy **noužovana aigana**,¹⁹ voit ottua aziešanan nygyzen aijan forma. Aziešanan nygyne aiga i noužova aiga šanuočetah yhteh rukah. Erauvus nägyy vain mielä myöt'.

Zaduačča 102. Šanokkua, miššä pagina on nygyzeh aigah näh i miššä noužovah aigah näh.

Nyt kolhoznikat kylvöh varoin varuššetah siemen leibie, Kezä vielä ei kerrin, no hiän väliän tulou. Tänapäänä myö školašša luvemma interesnoida kniigua, huomena kirjuttamma lugiettuoh näh. Miän udarnoi brigada nagole hyviin varuštav urokkoida. Tulima linnah ekskursiih, a nedelin piäh uuvestah lähemmä kodih. Eglein panima inkubatorah jäiččii, a kahen kymmenen päivän jälgeh viijitäh tipazet.

1.16 Otricanja aziešanoinke

Mie pyyhin tuorehella vaššalla latetta. Mie en pyyhi kuivalla vaššalla latetta. Šie opaššut hyviin kirjuttamah. Šie et opaššu hyviin kirjuttamah. Hiän mahtau luadie aeroplanan modelie. Hiän ei maha luadie aeroplanan modelie. Hyö sanellah lugiettuoh näh. Hyö ei sanella lugiettuoh näh. Myö opaštuma traktoralla kyndämäh. Myö emmä opaštun traktoralla kyndämäh. Hyö kizattih kippiziin. Hyö ei kizattu kippiziin. Työ lugija kniigua. Työ että lugen kniigua. Mie kirjutiin kirjan. Mie en kirjuttan kirjua. Hiän luadi pal'ča- zen. Hiän ei luadin pal'čast'a. Šie šait ahvenen. Šie et šuanun ahvenda.

Karielan kieleššä **otricanja**²⁰ aziešanoinke sanuočou sanoilla *en, et, ei, emmä, että, ei*. Otricanja karielan kieleššä muuttuačou personua i čislua myöt', kuin aziešana. Konza šanonnašša on otricanja, aziešana muuttuu vain monikon kolmannešša personašša, a toizet format ei muututa.

Zaduačča 103. Kirjuttuass'a muuttakkua šanonnat niin, štobi heiššä oldais otricanjat.

¹⁹futura

²⁰kieldiverbi

Avukši: *Lumi ei sulan. Lumi suli. Heinäne vihottau. Kirjavoitetah kukkazet. Čiretetäh linduzet. Kergii keviä. Mie kävelen kengättä. Myö ruamma ogordašša. Šie valeliit kapustoida. Hiän kitki riädylöidä. Mie kannoin vettä. Puhuma rosuada. Hyö ammullettih vettä. Kolotittih vuageizie.*

Zaduačča 104. Muuttakkua šanonnat niin, štobi heiššä ei oliis otricanjua. Keviän neičči kirjuttakkua talveh näh.

Keviä

Lumi ei veny peldoloilla. Vezi ei ole jädyn. Pakkane ei kylmätä käzie. Tuuli ei vihakaldi tuule. Taivaš ei ole katettu pilvilöillä. Mie en kävele turkiloišša. Myö emmä šalbuale ikkunoida. Ei pie lämmittiä l'ožankua. Pihalla emmä luadin lumihist'a gorua. Myö emmä čuran regyzillä. Työ että lumeuttan vuatteida. Hyö ei langield'u lumeh.

Zaduačča 105. Muuttakkua personoida i čislua myöt' nygyzeššä aijašša nämä aziešanat otricanjanke.

En laisuttelieče. En laula. En ite. En läzi.

Zaduačča 106. Muuttakkua personua i čislua myöt' endizeššä aijašša nämä aziešanat otricanjanke.

En hypän. En šalinnun. En varannun. En risuinun. En zavodin.

1.17 Aziešanan infinitiva

Aziešanan forma, kumbane vaštuau kyžymizeh, **midä ruadua?** einin **midä luadie?** sanuočou **infinitivakši.**

Zaduačča 107. Točkin neičči kirjuttakkua infinitiva, kumbane sobiis skopkišša annettuloih kyžymizih.

Griša opozdaiččou urokoilla: ei voi ... (midä ruadua?)

Lambahilla on pitkä villa: aiga heidä ... (midä ruadua?)

Jo on 7 čuasuo: aiga ... midä (ruadua?)

Hiän läziy: pidäy hänellä postelih (midä ruadua?)

Takka on jygie: miula ei šua händä ... (midä ruadua?)

Tämä on ylen kallis kniiga: pidäy händä ... (midä ruadua?).

Avukši: *keritä, männä, opozdaija, laškiečie, äbäžöijä, kandua*

Zaduačča 108. Kirjuttakkua edizeh, midä on polezno ruadua, a šiidä — midä on vredno ruadua. Infinitivan alla piirdäkkiä.

Midä on polezno i midä vredno ruadua

Aivoin laskiečie. Myöhä laskiečie. Šuksiloilla čurata. Kupaija muvašša veješšä. Zanimaiččiečie fizkul'turala. Äijäldi šuoriečie. Huomnekšella hieruočie tuorehella käzipaikalla, kaššetuolla perti vedeh. Olla ägieššä pertiššä. Čurata kon'kazilla. Kupaija mereššä. Čurata raččahilla.

Zaduačča 109. Kirjuttakkua šeizattuan točkin neičči iniinitiva.

Vuodehizeh otčottuh

Opaššunda vuvven lopukši miän klaššalla pidäy ... kaiken vuvven ruavosta. Otčotukši pidäy hyviin ... Pidäy häneh ... kaikki opaštujat. Nikellä ei pie ... tästä yhtehizeštä ruavosta.

Avukši: puata, vediä, otcitaiččiečie, varustuačie.

Zaduačča 110. Kirjuttuass'a skopkih šeizattakkua že kyžymine, kumbazeh vaštuau skopkan jälgeh šeizoja šana. (*midä ruadua? midä ruadau? midä ruatah?*)

Igäh hiän (...) kiirähtäy. Ei pie (...) kiirähtiä. Velli jo (...) laškičou. Vellellä on aiga (...) laskiečie. Päiväne zavodiu (...) laskiečie. Päiväne jo (...) laskiečou. Hebozet boiko (...) hypätäh. Tiälä on varattava näin boiko (...) ajua.

Karielan kieleššä nevvotuon infinitivan lizäkši on vielä i **toine infinitiva**. Hiän vaštuau kyžymizih **midä ruadamah?** einin **midä luadimah?**

Zaduačča 111. Točkin neičči kirjuttakkua toine iniinitiva avukši annetuloista infinitivoista.

Kezällä lapšet kävväh meččäh ... marjua. Emändä pani kiuguah ... rokan. Kolhoznikat lähteih meččäh halguo ... Lapset talvella kävväh peldoh ... šuksiloilla. Opaštujat männäh školah ... Naizet männäh ... pelvahie.

Avukši: pilimäh, keriamäh, kitkömäh, opaštumah, keittymäh, čuruamah.

Zaduačča 112. Kirjuttakkua, ken midä mänöy ruadamah.

Opaštaja mänöy školah ... lapšie. Niittäjät männäh lovalla ... Kalaniekat lähteih jovella ... kalua. Iva-diädö tuli pajah ... hebozie. Pezijät riputettih riuguloilla vuatteet ... Vanja mäni ... krolikkazie.

Zaduačča 113. Kirjuttakkua točkin neičči, kunne pidäy, enzimäne einin toine infinitiva.

Kalan pyvvändä

Myö tovarissanke varustuačemma ... kalua. Pidäy varustua šyömistä, muasta ... šättie, siimoih kl'ukkazet. Šilloin voit lähtie ... Vielä pimiellä mänen ... tovarissua. Jovella tulduoh pidäy ... miššä on äijä kalua. Ongittuass'a ei pie ... Kodvazin tuačči lipkane rubieu ... vedeh. Tämä zavodi ... enzimäne kala.

Aziešananke *ruveta* sanuočou nagole toine infinitiva.

Primietat: *Miša rubieu luadimah iččielläh kon'kazie. Fen'a rubei ombelomah koftua. Kolhoznikat tahotah ruveta niittämäh klieverie kosilkalla.*

Zaduačča 114. Kirjuttakkua točkin neičči infinitiva.

Kolhoznikat šygyžyllä ruvetah ... rugehen šängie. Keviällä miän kyläh ruvettih ... školua. Puolen talven opaštuhuoh myö rubiemma kymmenen päiviä ... Miša rubei ... stolua, a lienä vain taburetka. Laškou lunda, nin myö rubiemma ... lumihist'a gorua. Šälgievällä on kolme vuotta, pidäy hänellä ...

Lugu 2

NELLÄS KLAŠŠA

2.1 Šanelenda, ravahanda i kyžyndä šanonnat

*Midä pidäy sih varoin, štobi kuin šuau levähyttiä kolhoznoi strojitel'stva? Täh varoin kaikkie ennen pidäy že, štobi kolhoznikoilla oliis valmis i ru-
adoh godiečija mua.*

On-go tämä teilä? — Da, on.

*On tiettävä, što kaikki parahat muat ollah annettu kolhozoilla i lujah
hiän tagah ollah lujennettu. Toizikši, täh varoin pidäy, štobi kolhoznikat
voidais pol' zuiččiečie traktoroilla i mašinoilla.*

Ollah-go ne teilä? — Da, ollah.

Täh varoin pidäy jällicesti, štobi pravitel'stva kaikesta viästä auttais muanruadajilla rahvahan viällä i dengalla i ei andais vi haznikoin klassoin jiänöksillä rikkuo kolhozoida.

On-go meilä tämän muone pravitel'stva? — Da, on. Hiän kuččuočou ruadajin i muanruadajin sovetskoikši pravitel'stvakši.

(1-n Vsesojuznoin udarnikoin-kolhoznikoin sjezdalla Stalinan paginasta, 19 fevral' ana 1933 v.)

Zaduačča 1. Kirjuttakkua ylembiänä annetuosta t. Stalinan paginasta ne kyžymizet, kumbazih šiinä že on annettu vaštaukšet. Jogo kyžymizellä jällesti uudeh stročkah kirjuttakkua i vaštavuš häneh. Lugekkua kuulovasti puaraziin kyžymizet i heih vaštaukšet. Sraunikkuua iänen muutundua myöt', kuin työ luvetta kyžymizie: i heih vaštaukšie. Myttynäne znuakku šeizou kyžyndäšanonnan lopusša i myttynäne znuakku vaštauššanonnan lopusša?

Šanonnat, kumbazišša on kyžyndä, sanuočetah **kyžyndä šanonnoikši**¹, a šanonnat, kumbazišša on prostoi šanelenda, šanuočetah **šanelenda šanonnoikši**². Kyžyndä šanonnoišša rigeneh kirjuttuačetah einin sanuočetah kyžyndä šanat: *miššä? kunne? kuin? myttynäne? kenen? mintän?* i n.i einin kyžyndä abušanane *go*. Kyžyndä šanondoida sanuoss' a iäni vienouduu, a šanelenda šanondoida sanuoss' a lopusša järenöy. Kyžyndä šanonnonnan loppuh šeizattuačou **kyžyndäznuakku**, a šanelenda šanonnan loppuh **točka**.

Zaduačča 2. Kirjuttakkua i šeizattakkua šobijat mielä myöt' **pieteliečendä znuakut** einin točkat einin kyžyndä znuakut).

— *Šie olet sliēsari*

— *Da, sliēsari*

— *Miššä ruavoit*

— *Baltiiskoilla zavodalla*

— *Viikon-go*

— *Yhen vuvven*

— *Mintän uijit*

— *Oliin otettu Krasnoih armiuh*

Zaduačča 3. Kirjuttakkua šobijat kyžyndä šanonnat, kumbazil annetuot täššä šanonnat lietäh vaštaukšina.

¹kyzymysvirkeh

²ilmoitusvirkeh

— *Ivan Vasiljevič Kuznecov.*

— *Kakšikymmendä viizi.*

— *Sormovskoilla zavodalla.*

— *Sliesarina.*

— *Da, udarnikka.*

Zaduačča 4. Kirjuttakkua kyžymizet tiän kolhozan rabieššanda kampanjah näh; kyžykkiä, kuin on organizuidu kampanja, mit jo ollah rabiessettu, mit vielä eu rabiessettu i myttynäne pluana on huavussettu jännyöh rabieššandah varoin.

Zaduačča 5. Kirjuttakkua kyžymizet vaštuandoih, kumbazet ollah annetuošša Nekrasovan stihotvoren'ašša. Kyžyndä šanonnoin loppuh šeizattakkua kyžyndä znuakku.

— ...

— *Tiättävä, mečästä: kuulet, tätä leikkuau, a mie vejän.*

— ...

— *Pereh že šuuri on, da kakši mieštä mužikkua kaikkiedah: miun tätä, da mie.*

— ...

— *Vluaseikši.*

— ...

— *Kuvveš proidi.*

Zaduačča 6. Lugekkua privectviit Krasnoilla armiilla. Midä heiššä znučitah ravahanda znuakut?

Krasnoin armiin privestvuinnasta, konza hänellä täydy 15-ta vuotta

Tovarissat—krasnoarmeičat, komandirat, politrukat! Ni minuutakši elgiä unahtakkua Sovietan sojuzan vojennoida opasnostie! Olgua varuzina! Lujendakkua disciplinua, opaštukkua voina azeih! Olgah terveh Krasnoi armii, Sovietan sojuzan urhakka i vägövä vardeiččija!

CK VKP (b).

Tervehys ruadajin i muanruadajin Krasnoin armiin boicoilla, komandiroilla i politrukoilla!

Miän muakunnan ruadajat, kumbazet pobedonosno loppiettih

p'atiletkan nelläššä vuvvešša, voožužajjah Krasnoida armiida uuzilla oborona orudjoilla. Tiän azie, tovarissat, opaštuo hyviin vladeimah näillä orudjoilla i vipolnie muakunnalla annettu toivotus, jesli vraga pruobuiččou napadie häneh. Tovarissat! Ylembiänä pidäkkiä Leninan znuamenua, kommunizmasta borčuinda znuamenua! Olgah terveh urhakka Krasnoi armii, hänen rukovodija, hänen Reuvojensovietta!

Stalin.

Šanelennat vojjah neuvuo sanelijan čuustvat (diivuinda, ihassunda i n.i.). Heidä šanotah iänen vägeytännänke. Tämän muozet šanelennat sanuočetah **ravahanda sanonnoikši**.³Hiän loppehuoh šeizattuačou **ravahanda znuakku**.

Zaduačča 7. Kirjuttuss'a šeizattakua šanonnan lopušša šobija znuakku. *Lučči vähembi, da paremmiin.*

Lenin.

Ruado SSSR—šša on sluavan, čiistin, doblestin i geroistvan azie.

Stalin.

Noužova aiga liey česnoildi ruadajin miehilöin.

M. Gor'kii.

Kommunizma — miän ruškije znuamena, i borčuinda on miän sv'asčennoi lozunga.

D Bednii

Zaduačča 8. Lugekkua buasn'a personoida myöt', šobl'udajen intonačida, kuin on nevvottu pietteliečendä znuakkuloilla (kyžyndä znuakku, ravahanda znuakku i točka).

L'ubopetnoi.

Krilov.

Armaš tovarissa, terveh! Miššä oliit? Kunstkamerašša ⁴ miun armas. Čuasuo kolme käveliin ... Myttynäzie zvierilöidä, myttynäzie linduloida vain en nähny! Myttyöt liipukkazet, pöpökkazet, börözet, kärbäzet, torokkanazet!

³kehoitusvirkeh

⁴Kunstkamera — harvah löydyjin predmietoin muzei.

*Min pienehyöt jumalan lehmäzet! On, toveštah, pienemiä i bulaukan piähyttä! — A näit-go slonua? Mytynäne hiän on kaččuon? Šie čäis du-umaičüit, što goran vaštait?**

– Da razi on šielä hiän? — Šielä. — Nu, varavelli, olen täh kerdah viärä: slonua mie ka en i keksin.

2.2 Kučunda

*Tovarissat, ylembiäh Leninan znuamena!
Ylembiäh, tovarissat, Leninan znuamena!
Ylembiäh Leninan znuamena, tovarissat!
Pet’a, myö tahomma laškie šeinägaziettua.
Myö, Pet’a, tahomma laškie šeinägaziettua.
Myö tahomma laškie šeinägaziettua, Pet’a.*

Miän paginašša vaštavutah šanat, kumbazet nevvotah, kellä myö šanomma. Hyö sanuočetah kučunnoikši.

1. Jesli kučunda on šanonnan allušša, nin hänen jälgeh šeizattuačou zapjatoi. *Lapšet, konza työ šuorietta ekskursijah?*
2. Jesli kučunda on šanonnan keššeššä, nin hiän molemmilda päit’ erotuačou **zap’atoiloilla**⁵. *Konza työ, lapšet, šuorietta ekskursijah?*
3. Jesli kučunda on šanonnan lopusša, nin hänen edeh šeizattuačou zapjatoi, a hänen jälgeh točka, einin ravahanda znuakku, einin kyžyndä znuakku, kuin pidäy mielä myöt’. *Konza työ šuorietta ekskursijah, lapšet?*

Zaduačča 9. Alembuana annettuloišša šanonnoišša šijotakkua kučunda keškišanondah.

Pionera, nagole muišša omua proletariatalla sluužinda objazannostie! Vožatoi, myttyöt ollah kluban dežurnoin objazannostit? Marja; Antonovna, huomena myö luajimma ekskursiin fuabrikalla. Smirnov, siula anduačou pagizenda. Graždanina sudja, ana miula sanuo sellitys. Ruadajat naizet, 8 martana miän pruzniekka! Pjotr Ivanovič, siula on työnnetty kirja. Brihat, luajimma Leninan uglazen!

⁵pilku

Kučunda voiččou olla šanottu yhellä einin monella šanalla. *Pionera, muišša Ijičan vakuššandoida! Nuori tovarissa, nagole ole valmis! Kaiken muailman proletariit, yhteydykkiä!*

Zaduačča 10. Kirjuttuass’ a šezattakkua pietteliečendä znuakut.

*Laula, humaja šuuri linna
Löyhkä Enžimäzen Main päivä
Molotka i čirpi šezokkua varuzina
Pruaznuiče vällyttä miän randa
Siirry tielä vanha ilma
Nouškua kaiken ilman ruadajat*

Zaduačča 11. Kirjuttakkua omas šanonnat kučunnoinke:

1. Pakokkua tovarissalda kniiga lugiettavakši.
2. Šanokkua omas klaššan opaštujilla, štobi piettäis šelgienä klassua.
3. Mainikkua MOPR-an členoilla, štobi ei unahettais maksua člen-skoiloida vzosuloida mänijästä kuusta.
4. Šanokkua opaštajalla, mintän työ että ollun klaššašša.
5. Pakokkua sobranjan predsduatel’ alda annanda paišša.
6. Šanokkua redaktoralla, što työ varuštija zametkazen šeinägaziettah varoin.

2.3 Aziešanan käššendä forma

<i>Lujennat SSSR-an oboronua</i>	<i>Lujenna SSSR-an oboronua!</i>
<i>Otat udarnikasta primierua</i>	<i>Ota udarnikasta priemierua!</i>
<i>Kohennat opaššundua</i>	<i>Kohenna opaššundua!</i>
<i>Likvidiruičet prorivan</i>	<i>Likvidiruiče proriva!</i>
<i>Opaššut urokkoida</i>	<i>Opaššu urokkoida!</i>
<i>Rešit zaduaččua</i>	<i>Reši zaduaččua!</i>

Aziešanoin format, kumbazet nevvotah pakkuondua, soviettua einin kässendiä, sanuočetah *käššendä formikši*.

Zaduačča 12. Jogo alembuana annettu aziešanan käššendä forma muuta monikon čislah; kirjuta händä monikon čislašša toizenke sobijanke šananke.

Avukši: *Vedäkkiä halguo. Sidokkua liuhtehet.*

<i>Laula ...</i>	<i>Šivo ...</i>
<i>Kua ...</i>	<i>Šalbuia ...</i>
<i>Šano ...</i>	<i>Pirota ...</i>
<i>Kanna ...</i>	<i>Šyötä ...</i>
<i>Leikkua ...</i>	<i>Vejä ...</i>
<i>Luve ...</i>	<i>Voija ...</i>
<i>Lövvä ...</i>	<i>Luaji ...</i>

Zaduačča 13. Kirjuttuass'a yksikön čislan käššendä forman aziešanat šeizattakkua monikon čislah.

Poslovičat i pogovorkat

Jogo šanondua elä vieri. Leikkua da šyö, da meilä ana. Mahoit hairah-tua, nin maha i kohenduačie. Elä ottuače yhellä kiällä solmie kerittämäh. Kanoinke laškieče, kukkoloinke nouže. Ole terveh! Kiugualla elä rohk-endelieče, pellošša elä varaja.

Zaduačča 14. Kirjuttuass'a muuttakkua šanelenda niin, štobi kaikki häneššä annetuot sovietat oldais šanottu yhellä miehellä.

Ongitanda

Ennen huoluttuačekkua kaikkeh varoin, midä pidäy ongittuass'a: varuštakkua onget, šuagua leibiä, kaivakkua šättie, elgiä unahtakkua ottua i muanituusta. Aivomma nouškua i mängiä vallituolla paikalla. Ka työ tulija omalla sijalla. Pirottakkua muanituš, luogua onget i istuočekkua tuhjozen alla. Zavodiečou tikutanda. Lekahaldi liipkane. Työ ihastuja, no elgiä kuvahtakkua sijalda i elgiä lekahuttakkua ongie! Vuottakkua! Ka liipkane läksi randah. Vähäzeldi häiskiäldäkkiä vabua! I ka, hobiena losnien, yläh hyrähti bringaja kala.

Zaduačča 15. Muuttakkua šanonnat niin, kuin šanois tiän opaštaja, käskien tiän klaššan lapšilla.

Mäne pajah. Kačo šielä kaikki, millä ruadau šepä: ahjo, palleh, molotkat, pihtemet. Tunnuštuače šepän ruavonke. Ole tarkembi, kaikki kekši, kaikki kirjuta. Duumaiče, kuin voit kebendiä šepän ruado.

Zaduačča 16. Aziešanan infinitiva muuttakkua monikon čislan käššendä formakši. Šana pidäy jättäkkiä kirjuttamatta.

Avukši: Okuratnoizeh leikkua uuži kniiga.

Pidäy okuratnoizeh leikkuo uuži kniiga. Pidäy varuštua kaikki vieššat.

Pidäy pirottua linduzilla ruogua. Pidäy laškie kirja. Rejet pidäy varuštua kezällä. Pidäy olla tervehenä. Pidäy äbäzöijä aigua. Pidäy paremmiin opaštuo. Pidäy nagole šelgienä pidiä iččiedä. Urokan aigah pidäy kuunnella, midä šanou opaštaja.

Zaduačča 17. Erotetuot aziešanat kirjuttakkua käššendä formašša.

Istuočie stolan taguah; varuštua kaikki, midä pidäy, zavodie lugie. Šuaha kynä, pistiä ručkah i zavodie ruadua. Leikata palane leibiä, voidua voilla, pirottua šuolua i šyvyä. Aivombuah noušša, šuoriečie, varuštuačie, lähtie suksiloilla meččäh. Pirottua lumella ruogua, šreizattua šieglä, istuočie puun'an taguah i olla valmehena riuhata rihmašta, konza šieglan alla istuočetah siničkazet.

2.4 Iččiehizet aziešanat

<i>kattua — kattuačie</i>	<i>kablita — kabliečie</i>
<i>löydiä — löydiäčie</i>	<i>mainita — mainiččiečie</i>
<i>sugie — sugiečie</i>	<i>panna — paniečie</i>
<i>laškie — laškiečie</i>	<i>peššä — peziečie</i>
<i>kuččuo — kuččuočie</i>	<i>luvva — — luoččiečie</i>
<i>sanuo — sanuočie</i>	<i>kabaloija — kabaloiččiečie</i>

čie-h loppiečijat aziešanat nevvotah, što azie koškuu iččieh azien luadijah. Nämä aziešanat sanuočetah **iččiehizikši aziešanoikši**. Nämä aziešanat kirjuttuačetah nagole yhenke **č-nke**. **č-n** ieššä kirjuttuačou nagole **ua, iä uo, yö** einin **ie**.

Zaduačča 18. Luadikkua iččiehizet aziešanat näistä aziešanoista.

Kaštua, kaččuo, istuo, kengie, piittiä, lugie, lämmitiä äbäzöijä, juuva, šyvyä, kohendua, šuorittua, muanittua.

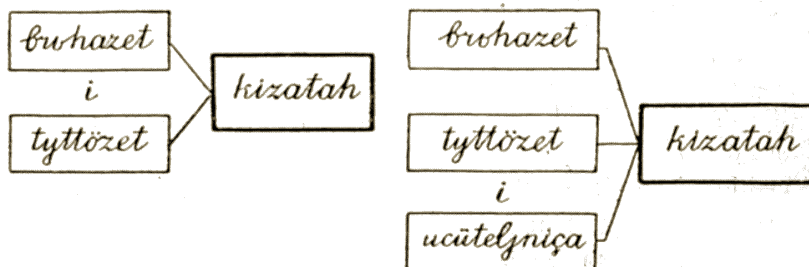
2.5 Šanonnat monenke podležaščoinke i monenke skazujemoinke

Kaikkiella kirjavoitetah valgiekukat, ruiskukat, keldakukat. Lovalla grizitäh hebozet, lehmät, važat i lambahat. Pet'a, Vas'a, Kol'a, Van'a da Griša kerättih gribuaš. I huaba, i koivu, i leppä, i raida šreizotah lehtilöittä.

Šanonnašša voiččou olla moni podležaščoida. Tämän muost'a šanondua sanuoss'a podležaščoit erottuačetah toine toizesta pikkarazilla pietyndäzillä, a kirjuttuass'a **zap'atoiloilla**. Jesli jälgimäzen podležaščoin ieššä šeizou **abušanane i** einin **da**, nin zap'atoi hänellä edeh ei šeizatuače. No jesli abušanane povtor'aččiečou, nin zap'atoi šeizattuačou jogo abušanazen edeh, zavodien toizesta.

Abusanoi (**sojuzoi**⁶) ollah **i, da, einin, libo, ni**.

Brihazet i tyttözet kizatah. Brihazet, tyttözet i učitel'nica kizatah. Kč. Kartinkua 2.1.

Kartinka 2.1: Sanonnat monenke podležaščoinke.

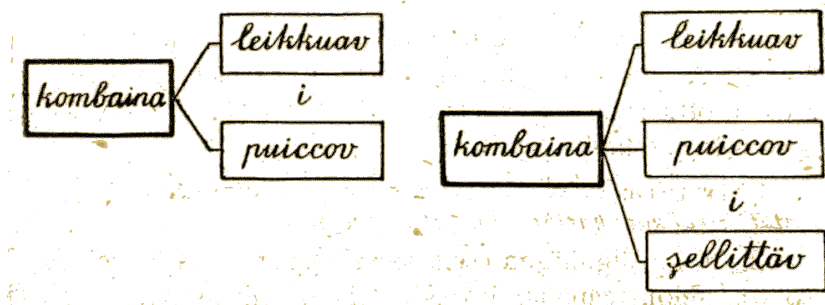
Zaduačča 19. Kirjuttuass'a löydäkkiä kaikki podležaščoit, piirdäkkiä i šeizattakkua, miššä pidäy zap'atoit.

Kolhozašša akat ukot i lapšet piäššäh jygiestä ruavosta. Kluubašša šeizatah spektakliloida končertoida dokluadoida i kinuo. Yhtehizet kuhn'at yhtehizet stolouvoit da lapšin jaslit piäššettih muanruadajan-kolhoznikan naizen jygiestä ruavošta. Sovetskoiloišša zavodoišša luadiečetah i automobil'at i traktorat i aeroplanat i tankat i paravozat. Zaduačan reššittih Miša da Pet'a Smirnov da Kat'a da Ol'a Somova da mie. Kaspiiskoih mereh virratah Uruala Volga Terekka Kura. Miän jovesta šuahah ahvenda joršie särgie haugie. I pedäjä i näre ollah nagole zeleniäzet.

⁶konjunkta

Šanonnoišša voiččou olla moni skazujemoida. Tämän muozie šanon-doida sanuoss'a skazujemoit erottuačetah pikkarazilla pietyndäzillä, kirjuttuass'a zap'atoiloilla. Jesli jälgimäzen skazujemoin ieššä šeizou abušanane **i** einin **da**, nin zap'atoi hänellä edeh ei šeizattuače; no jesli abušanane povtorjaiččiečou, nin zap'atoi šeizattuačou jogo abušanazella edeh, zavodien toizesta.

Kombaina leikkuau i puiččou. Kombaina, leikkuau, puiččou i sellittäy. Kč. Kartinkua 2.2

Kartinka 2.2: Sanonnat monenke skazujemoinke.

Zaduačča 20. Šanokkua, mintän ollah šeizatettu zap'atoit alembuana annettuloišša šanonnoišša. Lugekkua händä kuin käskietäh zap'atoit.

Tuuli rubei ulvomah, račkamah, riuhtai puun'alda katokšen i puihahti edemiäh. Ka hiän uuveštah tulou, katkou okšie, pyörrittäy pölyö dorogalda, nostelou olgiloida i luokšiu heidä dorogašta poikki.

Zaduačča 21. Lugekkua teksta. Kirjuttakkua teksta sobl'udajien ylembiänä annettuo pruavilua.

Mečästä tuuleldi vilune tuulut jähytäldiän puhuldi aštujalla ihoh humahti lehtyziššä tullešša šalbai verejät i pietty tuhjojih. Tuulen viehkuri hypähti kyläh riuftai moni hapannutta laudua aijašta vei olgihizen katoksen i läksi ajamah dorogua myöt' kanoida. Kaikki sujottiečou i peittiäčöy.

Kombaina i leikkuau i puiččou i sellittäy. Virduau valuu ruuččane. I škola i počta i gorsovietta ollah miän uuličalla. Tähet unnakoijutah i tupehutah. Kerdah mi ollou humahti ulvahti i radžahti. Rubei kuulumah rahvahan ravu itku i voivotanda. Skolašša myö luvemma kirjutamma luvettelemma risuičemma laulamma. Kioskašša myöččiečetah i gazietat i

opaššunda kniigat i kalendarit i luvendakniigat. Mečästä äijäldi kuuluu puuloin radžu kirvehin tuijutanda pilšiköin iänet i hebozin hirnakoinda.

2.6 Šanonnat monenke yhenmuozinke sellittäjinke šanoinke

Šanonnašša voiččou olla moni sellittäjiä sanua, kumbazet vaššatah yhteh i ših že kyžymizeh. Lugiess'a hyö erottuačetah pikkarazilla pietyndäzillä, a kirjuttuass'a — **zap'atoiloilla**. Jesli jälgimäzen sellittäjän šanan ieššä šeizov **sojuza**, šilloin zap'atoi hänen edeh ei šeizattuače. No voiččou olla sojuza kaikin niin šanoin ieššä, šilloin zap'atoi šeizattuačou jogo šanan edeh, zavodien toizesta.

Primierat: *Vistavkah myö varuštima diagrammat, plakatat, risunkat, kartat, modelit, maketat.*

Vistavkah myö varuštima diagrammat, plakatat, risunkat, kartat, modelit i maketat.

Vistavkah myö varuštima i diagrammat, i plakatat, i kartat, i modelit, i maketat.

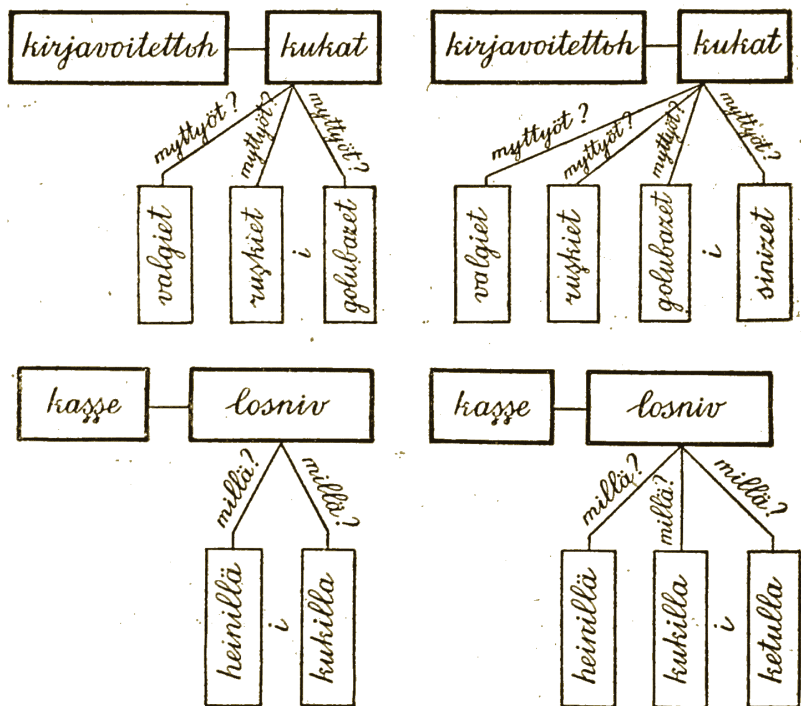
Primierat Kartinkas 2.3. *Kirjavoitettih valgiet, ruškiet i golubazet kukat. Kirjavoitettih valgiet, ruškiet, golubazet i sinizet kukat. Kašše losniu heinillä i kukilla, Kašše losniu heinillä, kukilla i ketulla.*

Zaduačča 22. Kirjuttakkua i piirdäkkiä šellittäjin šanoin alla, kumbazet vaššatah yhteh i ših že kyžymizeh.

Lapšet otettih keralla vakkazet, rengizet, onget, šättämavot. Myö kizuamma futbolah, r'uuhih, peittoziin. Kirvehinke, piloinke, molotkoinke kaikin lähteih ruavolla. Kolhoza jo kylvi i vehnän, i rugehen, i pelvahan. Eglein mie dežuurii Pet'anke, Pol'anke i Grišanke. Gul'avolda myö toimma i kukkua, i gribua, i marjua.

Zaduačča 23. Kirjuttakkua myttynäzinke pidäy znuakkuloinke.

Kolhoznikat tuvvah linnah i kapustua i morkuo i sv'oklua i ogurčua i muajuablokkua. Udarnikat loppeih ruavon okkuratno väliän i hyviin. Talvi huršti katto pellot lovat lozot. Miän kolhozah tuodih i žneikan i kosilkan i molotilkan. Školašša lapšet kirjutetan lugietah i risuijah.

Kartinka 2.3: Šanonnat yhenmuozinke sellittäjinke šanoinke

Moni skazujemoida yhenke podležaščoinke, moni podležaščoida yhenke skazujemoinke einin moni sellittäjiä sanua, kumbazet vaššatah yhteh i ših že kyžymizeh, sanuočetah šanonnan **yhenmuozikši členoikši**. Šanonnan yhenmuozet členat sostuavitah perečislen'an. Hyö voijah yhteyttiäčie sojuzoilla **i, da, einin, libo, ni**.

Zaduačča 24. Kirjuttuass'a jatkokkua perečislenja.

Mečäššä kažvetah pedäjät, näriet ...
Kolhozašša on traktora, vejalka ...
Školah varoin oššettih opaššunda kniigua, tetrattie ...
Mečäššä eletäh hukat, revot ...
Savušša kažvetah visn'at, sadupuut ...
Školašša lapšet lugietah, kirjutetah ...
Myö luadima ekskursiin fuabrikkah, zavodah ...

Zaduačča 25. Kirjuttakkua šanelenda. Yhenmuozilla šanelennan členoilla keskeh šeizattakkua, miššä pidäy, zap'atoi.

Vejen ymbärys

Šilmälähti andau allun ruučalla. Yksi ruuččane da toine da kolmas da neläs luajitah jovuon. Jogi i juottau rahvašta i šyöttäy i andau elännän rastenjoilla i pyörittäy melličän kolessuloida. Jovuot yhteydyön luajitah joven. Jogi virduau einin toizeh jogeh einin šuureh järveh einin kohti mereh. Järvilöiššä jogilöiššä i merilöiššä vezi kunehtuu. Höyryššä liey tumana hatakot i pilvet. Tuuli viey pilvilöidä edäh mereštä. Vezi pilvestä langieuo muah libo vihmana libo ragehena libo lumena libo kaštiena libo užviena. I uuveštah luadiečetaš šilmälähet ruuččazet jovuot i jovet.

Zaduačča 26. a) Kirjuttakkua alembuana annettu šanelenda pietteliečendä znuakkuloinke. b) kirjuttakkua omaš školan elävin uglazeh näh.

Miän elävin uglane

Miän elävin uglazešša on čirku sinička orava čiili čidžilyškä kolme karasuo kakši junua i vezi torokkanat. Niin že on pabuo hernehtä fasolie ruista kagrua possolniškua kaiken muost’ a heinästä. Eläväzie myö piemmä klietkazišša vakkazišša bankoišša. Rastenjat ollah issutettu juašikkazih kartazih padazih. Kaikkie myö hyviin kačomma. Myö nabl’udaičemma omašša elävin uglazešša. Parahittuan myö šuačemma nabl’udaija čiai-lyskiä. Levieh bankah myö panima muada peskuo turvehta kivyttä. Panima sinne čidžilyškän. Šielä hiän eläy. Šyötämmä myö händä kärbäzillä madozilla. Parahittuan hiän šuaččou kapusta liipukkazie. Hiän ruttozeh kiändäy piän hiän randah noužou tagazilla jalgazilla avuau suun oijendau kielen varuštuačou kočahtamah liipukkazeh.

Jesli kakši yhen muost’ a šanonnan členua ollah yhteytetty sojuzoilla **a**, **no** einin **da** (konza **da** znuáččiu žen že, min **no**), nin näin sojuzoin edeh kirjuttuačou zap’atoi.

Primierakši: *Talvella päiväne čirottau, no vähäldi palavoittau. Talvella päiväne čirottau, da vähäldi palavoittau. Talvella päiväne čirottau, a vähäldi palavoittau.*

Zaduačča 27. Kirjuttuass’ a piirdäkkiä šanonnan yhenmuozin členoin alla i šeizattakkua zap’atoit miššä pidäy.

SSSR-šša trudiečijat ruatah ei kapitalistoilla varoin a iččieillä. Hiän kirjutti raskuazan i stihan. Hiän kirjutti ei raskuazan a stihan. Mie oliin mečäššä i pellošša. Mie oliin ei mečäššä a pellošša. Pojiezda lizäi hoduo no vs’otaki

myöhästy. Hiän on pieni da boikoi. Kerran lebedi ruakku da haugi otuačettih regie vedämäh. Miän mečäššä kažvetah pedäjät da huabat.

Zaduačča 28. Kirjuttakkua iččiestä šanonnat yhenmuozinke členoinke, kumbazišša sojuza **da** oliis sojuzoin **no**, **a** sijalla, einin sojuzan **i** sijalla.

Šanonnašša yhen muozilla členoilla ieššä kuda konža on šana einin šanat, kumbazet nevvotah, što edizeššä liey **perečislenja**.⁷Lugiess'a nämä šanat erottuačetah iänellä i pikkarazella **pietyndäzellä**⁸hiän jälgeh. Kirjuttuass'a tämä nevvuoču **kakšitočkazella**.⁹

*Miän masterskoih varoin
oššettih kirvehen, pilan, srugan.*

*Miän masterskoih varoin oššettih
srumentat: kirvehen, pilan, srugan.*

*Udarnoi ruado mänöy zavodoišša,
fuabrikoišša, kolhozoišša,
sovhozoišša.*

*Udarnoi ruado mänöy kaikkiella:
zavodoišša, fuabrikoišša,
kolhozoišša, sovhozoišša.*

Zaduačča 29. Kirjuttuass'a šeizattakkua, miššä pidäy, kakšitočkane i zap'atoit. Zen šanan alla, kumbane nevvou, što edizeššä liey perečislenja, piirdäkkiä. Jesli tämän muost'a sanua ei ole, nin kakšitočkast'a elgiä šeizattakkua.

Mie sain srumentat taltan molotkan pihtemet i stameskan. Dohtari löydi häneššä kolme läzimistä mal'ariin tifan i šyhyhymizen. Palo polte meildä miän kojnin puun'an tanhuon. Stolalla tukkuloin venyttih kaiken muozet gri-bat op'onkat keldasienet slauniket bilbot huabagribat i mokočut. Bazarilla kirjavoitettih padazet kukšinat purdilot. Tuulen jälgeh myö merirannalda löydimä kaikenmuozie predmiettoida puupaloida liivua hävinnyttä kalua i muuda.

Zaduačča 30. Luadikkua že-že kuin proidijašša zaduačašša.

Miän kolhoza

Miän kolhozalla on ogorda sadu puašn'ua logua i viigona. Ogordoih is-sutetah näidä einehie sv'oklua kapustua morkuo ogurčua bukvua čos-nokkua. Saduloišša šualissutih fruktat juablokat grusat slivat viisenjat. Vi-igonašša paimenduačetah lehmät važat lambahat i čibat. Lovalla kažvetah

⁷luvettelo

⁸viiiva

⁹kaksoisčöke

heinät timoška metla sara klieveri keldakukka. Jovešša i järveššä vodiečou kalua ahvenda karassuo šärgie madokalua i haugie. Kalua pyvvetäh snu-astiloilla merralla brodalla ongella.

Zaduačča 31. Duumaigua i kirjuttakkua šanonnat, štobi heih ennen perečislen'ua pidäis šeizattua kakšitočkane näin šanoin jälgeh:

- ... *tämän muozet puut: ...*
- ... *lähimmäzet kylät: ...*
- ... *sankomisjan členat: ...*
- ... *muanruado mašinat: ...*
- ... *tartujat läzimizet: ...*
- ... *näinä päivinä: ...*
- ... *kolme kniigua: ...*
- ... *nellä tovarissua: ...*

2.7 Monikerdazet šanonnat

Yksikerdane šanonda. *Päiväne nouži. Kaikki elaudu.*

Monikerdane šanonda. *Päiväne nouži, i kaikki elaudu.*

Yksikerdane šanonda. *Tovarissa pyväi kalua. Mie keräin gribua.*

Monikerdane šanonda. *Tovarissa pyväi kalua, aie keräin gribua.*

Yksikerdazet šanonnat, kumbazet ollah monikerdazešša šanonnašša, vojah yhteydiächie sojuzoilla **i, a, no, da**. Monikerdazišša šanonnoišša jogo sojuzan edih šeizattuačou zap'atoi. Sojuza **i** nevvou javlenjoin i sobitjoin jällekkäh mänendiä. *Päiväne nouži, i myö läksimä.* Sojuzat **a, no, da** nevvotah yhen javlenjan einin sobitjan vaššokkah olennan toizenke. *Van'a kirjuttau, a Zina risuiččou. Radenie on, da vägie eu. Mie jo olen terveh, no pertistä vielä en viiji.*

Zaduačča 32. Alembuana annetuot yksikerdazet šanonnat yhteyttäkkiä kakšittuan monikerdazih šanondoih sojuzoin **i, a, no, da** avulla. Sojuza kirjuttakkua že, kuinbane enämmäldi sobiu.

Oli aprelja proidimašša. Lehet puuloišša vielä ei puhettu. Lapšin kojim du-ačča on vällä i hyvä. Eu läššä jogie. Polkalla annettih prikuazan. Voiskat lähteih pohodah. Vielä on aivoin huomneš. Lapšet hypätäh školah. Kerret-tih lämbimät päivät. Mättähäzillä vihahti heinäne. Mie tahoin männä. Oli jo myöhä.

Zaduačča 33. Žen-že muone, kuin proidija.

Čilahti kellone. Lapšet vesseläldi lähteih stolouvoih. Kaikki oli valmis murginakši. Kaikin istuočettih stolan taguah. Edähäzenä ozuttuačettih krasnoarmeičat. Miän orkestra zavodi soittua marsua. Ohotnikat nähtih hukkua. Tappua händä ei šuanun. Vall'assettih hebozet. Myö läksimä ajamah. Hiän kellisty pöllässynästä. Mie šeizoin varajannatta. Päiväne uuveštah vesseläldi čirahti. Taivahašša vielä oldih pilvet. Myö emmä taho voinua. Olemma valmehet andua vragalla otporua.

Zaduačča 34. Lopetelgua monikerdazet šanonnat.

Pihalla jo on keviän duuhu, no gračat ... Oli polučittu kučunda, i myö ... Huavattih luadie lebävön, no sobranja ... Kerrittih lämbimät päivät, i lapšet ... Karassut bankašša jo toine kuu eletäh, a ahvenet ... Kaikin kerävvyttih männä ekskursiuh, no kerdah ... Brigada ruadajua kohendi traktorin, i kolhoznikat ... Rubei vihmumah, a myö ...

Zaduačča 35. Lugekkua šanelomine i šanokkua, mintän ollah näin šeizattettu zap'atoit.

Huomneš

Zavodieči huomneš. Vielä ni miššä ei russon zor'a, no jo valgoi noužuranda. Valpahan harmua taivaš valgoi, jähty, luadieči sinisemmäkši. Tähet to lipetettih valgiezeldi, to tupehuttih. Tuorestu mua, hieššyttih lehyöt. Kuda-miššä ruvettih kuulumah elävät iännännät, iänet, i harvane aivolline tuulut jo läksi hyppelömäh i kočahelomah muan piällä. Miun tiela vaštai hänen pikkarazella keviä särizennällä. Mie boikozech noužiin i läksiin ylči savuojan joven. En kerrin mie proidie i kahta virstua, kuin ymbäri miušta pirahettih edizeh ualoit, šidä ruškiet, kuldazet nuoren palavan päiväzen čirozet. Kaikki elaudu, rubei laulamah, humajamah, pagizomah.

2.8 Glavnoit i lizävö šanonnat

Tätä miula saneli (mih näh?), kuin luajitah aeroplanua.

Mie en voinnun männä klaššah (mintän?) žentän, što läziin.

*Mie l'ubuičiin meččiä (**konža?**), konza päiväne oli laškiečomiziin.*

Šana šanonnašša voiččou sellittiäcie ei yhellä šanalla, a ynnäh šanon-
nalla. Tämän muone sellittäjä šanonda sanuočou **lizävö šannonakši**, a
že šanonda, kummast’ a hiän sellittäy, sanuočou **glavnoikši šannonakši**.
Lizävö šannonat yhteyttiäčetah glavnoiloih šanoin avulla: **mi, ken,**
konza, jesli, štobi, žentän što, kumbane, kunne, miššä, myttynäne,
buitto i n.i. Lizävö šannonat glaunoiloista erottuačetah zap’atoiloilla.

Zaduačča 36. Kirjuttuass’a šezattakkua zap’atoi glavnoilla lizävöšanon-
noilla keskeh.

*Konza kergiey šygyžy sinička tulou huonehin lähemiäh. Petrov zen hyvyöh
tunnuštuaci kyžmizenke što myö käskimä hänelläh sanuo dokluadan.
Nuoret juablokkapuut myö talvekši kiärimmä voilokalla štobi hyö ei varat-
tais pakkazie.*

Zaduačča 37. Skopkišša annettuloiin šanoin vuoh yhteyttäkkiä jogo kakši
prostoida sanondua monikerdazekši. Lizävö šanonda zeizattakkua einin
glavnoin jälgeh einin hänen edeh. Šezattakkua, miššä pidäy zap’atoi.
Avukši: *Konza myö eistymä randah, čiili varaten oijendi oman turbazen.*

(konža) *Myö eistymä randah. Čiili varaten oijendi oman turbazen.*

(kumbane) *Predsduatel’ akši oli vallittu že-že brihane. Hiän oli predsdu-
atel’ ana proidijašša sobranjašša.*

(žentän što) *Mie en ollun klaššašša. Miula kivisti piä.*

(konža) *Työ milma noššattakkua. Päiväne noužou.*

(žentän što) *Tipakoičči vihmane. Myö kiirähtimä kodih.*

(štobi) *Pidäy rigenemmä puhastua lehmin tanhuoda. Žiivatta ei läzi.*

(žentän što) *Läzeydy dokladčikka. Sobranjua ei liennyn.*

(konža) *Loppiečetah zan’atiit. Myö tulemma kluubah.*

(kuin vain) *Mie rubein šuoriemah dorogah. Mie polučiin telegramman.*

(kumbazeh) *Mie postupiin školah. Hänen avattih mulloin.*

Lizävöšanonda voiččou šezuo einin glavnoilla ieššä, einin hänen jälgeh,
einin keššeššä hänellä. Jesli lizävöšanonda šezou glavnoilla keššeššä,
nin hiän molemmilda päit’ erotuačou zap’atoiloilla.

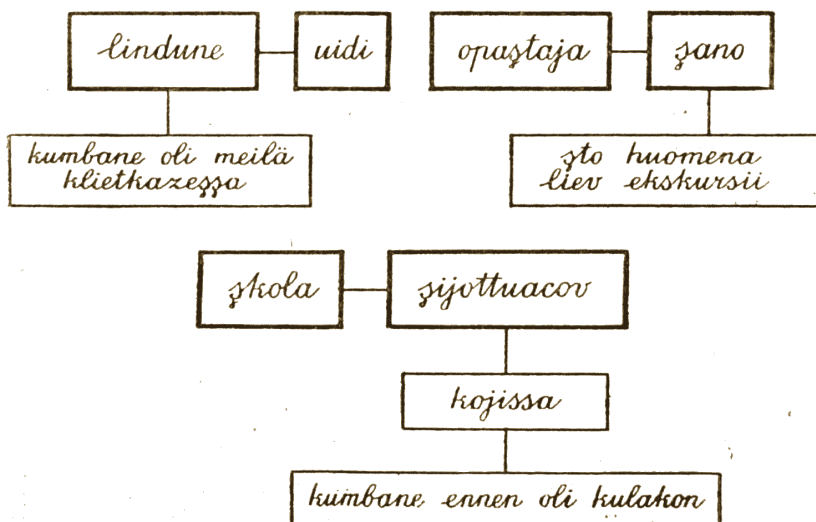
Zaduačča 38. Löydäkkiä lizävöšannonat, alembuana annettuloista
monikerdazista šannonnoista.

*Lieni yö, konza myö tulima kodih. Konza myö tulima kodih, lieni yö. Lapšet
kiirähettin kodih, žentän što rubei vihmumah. Žentän što rubiei vihmumah,
lapšet kiirähettih kodih. Jesli rubieu vihmumah, myö jiämmä kodih. Myö
jiämmä kodih, jesli rubieu vihmumah. Uuličča, kumbazella myö elämmä,*

on mostittu kivellä. Šiinä kyläššä, kumbazešša mie synnyin, nyt on orga-
nizuidu kolhoza. Kniigašša, kumbazen mie otiin bibliotekasta, sanuočou
Parižan Kommunah näh. Koivuzet, kumbazet oldih miula issutettu, kažvet-
tih šuurikiš puuloikiš.

Kun tulet meilä, nin tuo miula knižka. Škola, kumbazešša mie opaššun,
on obrazčovoi. Et rubie laisutteliečomah, hyviin sdaičet ispitanjat. Myö
läksimä peldoh, konza vielä päiväne ei ollun nouasun. Konza liev lämmin,
šilloin issutetah ogurčoida. Miššä on hoikka, šielä i katkieu. Rubiet hyviin
šyöttämäh lehmä, hiän andau äijän maiduo.

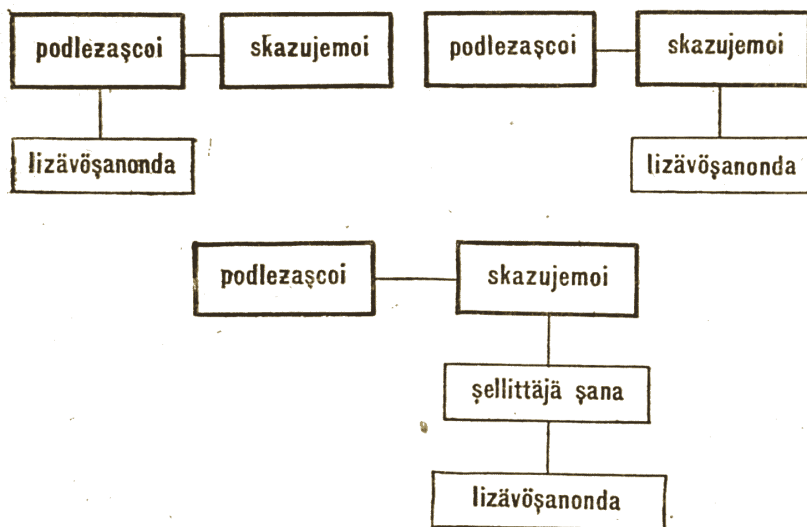
Zaduačča 39. Kirjuttakkua nämä Kartinkan 2.4 monikerdazet šanonnat
stročkazih, šeizattakkua zap'atoit, miššä pidäy.

Kartinka 2.4: Monikerdazet sanonnat.

Zaduačča 40. Vallikkua alembuana annettuloista šanonnoista, Kartinka
2.5, kolme šonondua, kumbazet ruvettais godiečomah annettuloih
čert'ozoih. Čert'ozat luadikkua omih tetrattizih.

Ohotnikka vardeičči rebuo, kumbane moni kerdua käveli miän kanoin luoh.
Kol'a saneli, kuin hiän čyt ei upon. Jogi, kumbane virduau siiričči miän

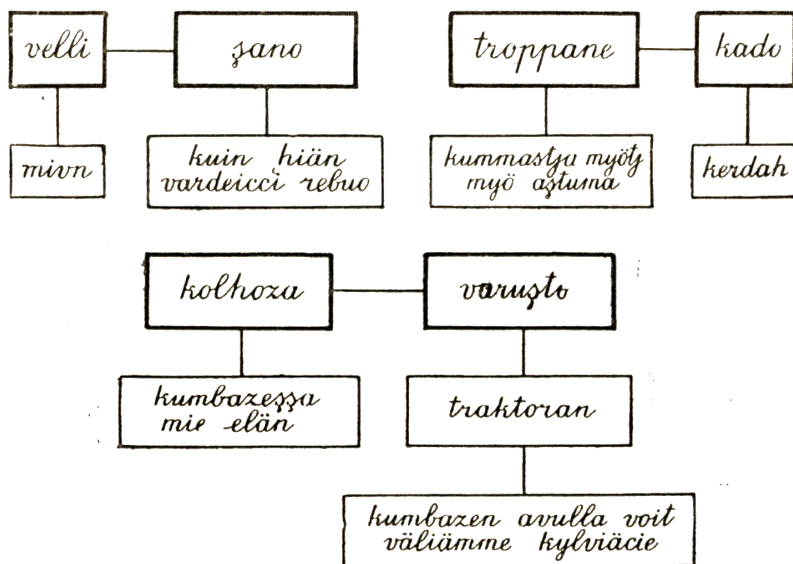
Kartinka 2.5: Zaduacán 40 čert'ozat.

kylästä, avaudu. Puu, kumbazen issutettih keviällä, kuivi. Dupl'alinduzet elävvyttih duplinkazih, kumbazet oldih luajittu miän klaššalla. Mie tiijän, kuin pidäy rešie tädä zaduaččua. Postanovlenja, kumbazen priimittih sobran'ašša, on vipolnittu.

Zaduáčča 41. Kirjuttakkua annetuot, Kartinka 2.6 čert'ozoišša šanonnat, kuin pidäy, šeizattakkua zap'atoit. Piirdäkkiä niin šanoin alla, kumbazet sellittiäčetäh lizävöšanonnoilla.

Zaduáčča 42. Alembuana Kartinkas annetuot šanonnat sijottakkua Kartinkan 2.7 čert'ožoida myöt' omih tetrattiloih.

Šanonnat: Siemenet, kumbazišša ollah siivyöt, kylviäčetäh tuulella. Valgie kondie šyötteliečöy t'ulen'oilla, kumbazie hiän mahtuan pyydäy. Predseduatel'a šano kaikilla, što sobranjan jälgeh liey končerta. Myö kiirähtimä kodih, žentän što rubei tipakoimah. Škola, kumbazešša myö opaššumma, šeizou jogirannalla. Konza šie uijiit meildä, jo oli myöhä. Kolhozašša, miššä eu učottuo, aziet männäh pahoin. Kuin lopemma opaššunnan, lähemmä ekskursijah.

Kartinka 2.6: Zaduacán 41 čert'ozat.

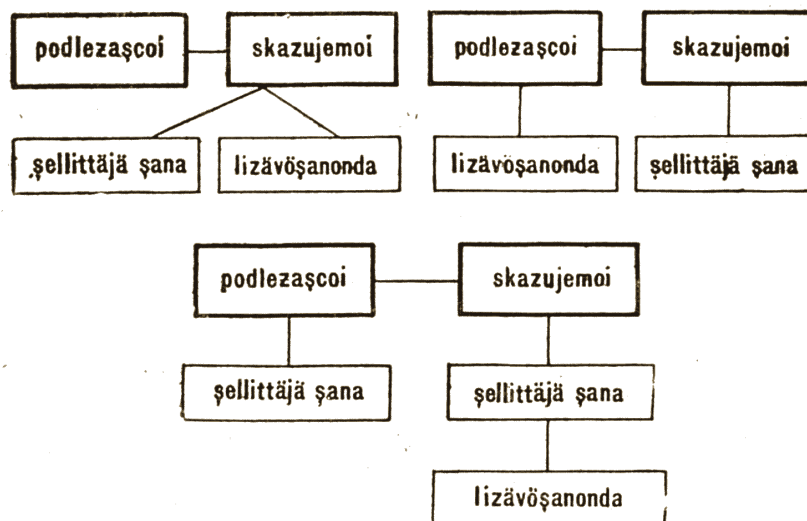
Zaduáčča 43. Šanelomist'a kirjuttuass'a monikerdaziikh šanondoih, šezat-takkua zap'atoit.

Päiväzen zatmenja (peityndä)

Myö tiijustema što 5 augustana huomneksella liey päiväzen zatmenja. Kaikin tirpamattomaldi vuotettih konza tulou že huomneš. Huomneksella 5 augustana myö äijäldi volnuiččiečima žentän što taivaš oli pilveššä. Kaikin varajima što pilvet peitetäh meistä päiväzen. No miän varajanda oli naprasnoi žentän što väliän kaikki taivaš puhastuači pilvilöistä. Myö kaččoma päiväzeh st'oklasta läbi kumbazet ennen oldih no-geutettu. Päiväne kerdah rubei kattuačomah kuudoman kruugalla kumbane hill'akkazeh häneh eisty. Päiväzeštä jäi vain kaidane čirottajane randane. Prirodašša kaikki tyynisty kuin buitto kaikin vuotettih midä kauhieda. Kodvin tuačči päiväne rubei hill'akazeh avaudumah. Väliän hiän rubei iellizel-läh čirottamah.

2.9 Kohalline pagina

Šanat, kumbazet muuttamatta kohaldi šanotah kenen ni olgah paginua, sanuočetah **kohallizekši paginakši**.

Kartinka 2.7: Zaduačan 42 čert'ozat.

Kohallista paginua kirjuttuass'a käytetäh znuakkoi ” (kavočka)¹⁰, : (kakšitočkane, – (piirrös)¹¹ da (zap'atoi)¹².

Kohalline pagina lugiess'a erottuačou iänellä, a kirjuttuass'a — **kavočkoilla**. Jesli autoran šanat, kumbane kirjuttau kohallist'a paginua, šeizotah kohallizen ieššä, nin autoran šanoin jälgeh šeizattuačou **kakšitočkane**. Jesli autoran šanat šeizotah kohallizen paginan jälgeh, nin autoran šanoin ieššä šeizattuačou **zap'atoi** i **piirrös**. Jesli autoran šanat šeizotah kohallizen paginan keššeššä, nin ennen händä i hänen jälgeh seizattiačetah zap'atoi i piirrös. Jesli kohallizen paginan lopušša šeizou kyžyndä einin ravahanda znuakku, nin hänen jälgeh autoran šanoin edeh seizatetah vain piirröksen, a zap'atoida ei šeizateta.

Lenin šano: “Ken ei rua, že ei šyö”.

“Ken ei rua, že ei šyö” — šano Lenin.

“Ken ei rua, – šano Lenin, — že ei šyö”.

Ken aštuv? — kyžy časovoi.

Šeizo! Elä liikaha! — mögähti hiän.

Zaduačča 44. Alembuana annetuot primierat muutelgua niin, štobi autoran

¹⁰laihina

¹¹viiva

¹²pilku

šanat šezottais kohallizen paginan jälgeh.

Konduktora šano: “Vagonmašša joudavua sijua eu”. Miličionera vaguali rauhašta: “Šeizaudukkuu vuoroh”. Ken ollou pöllästyn mögähti: “Palau! Palau!” Iänettömäššä hillehyöššä mögähti ravu: “Auttakkuu! Auttakkuu!” Mama šano: “Aiga on murginoija!” Vožatoi kyžy: “Ket ollah teilä udarnikat?”

Jesli yhen pagizijan pagina muuttuačou toizen pagizijan paginalla, nin jogo paginalla edeh kirjuttuačou piirröš (—). Šilloin kavečkoilla kohalline pagina ei erottuače.

Muanruadajin lapšet

N. A. Nekrasov

— Tervehenä, brihane! — Mäne edeheže! — Šie äijäldi olet pattie, kuin mie kačon. Mistä halgozet? — Tiettävä, mečästä: kuulet, kuin tätä leikkuau, a mie vejän. — A kuin tuatollas šuuri on pereh? — Pereh že šuuri on, da kahenkeš vain mužikat olemma: tätä miun da mie. — Nin ka hiän, kuin aziet ollah! A kuin silma kučutah? — Vluaseikši. — A mones-go vuvvut? — Kuuves proidi . . . No hävinnyn! Järiesti mögähti lapšut, riuhtai povvašta i boikomma läksi harpimah.

Zaduačča 45. Alembuana annetuot kohallizet paginat kirjuttakkuu niin, štobi voiččiis ei šezattua kavečkoida.

“Hodari, midä huulet pullissit?” “Kaftanan poltiin”. “Paikata voit?” “Da nieglua eu”. “A šuuri-go on loukko?” “Yksi rinda jäi”.

“Terveh!” “Terveh!., ‘Midä vejät?’ “Halguo”. “Mytynästä halguo — vet heiniä!” “A kun niät što on heinä, nin mintän kyzelet?”

Zaduačča 46. Sostuavikkua omat primierat, štobi heiššä kohalline pagina šezois annettuloin šanoin jälgeh.

... i šanou heilä ...

... tämän muozen paginan: ...

... hänellä vaštah šanou: ...

... kyžy häneldä: ...

... ravizi avatuošta ikkunašta: ...

2.10 Čislašana

Zagadkat

Nellä vellie eletäh yhen katokšen alla.

Šeiččemenkymmendä vuattihutta i kaikki nybliköimättä.

Kakši šeizou, kakši venyy, viijes kävelöy, kuuveš vedelöy, šeiččemeš viržyzie laulelou.

Arvaukset: ovi, stola, kapusta.

Šanat, kumbazet nevvotah predmietoin luvun einin luvenda vuoron, sanuočetah **čislašanoikši**. **Äijikkö čislašanat**¹³: *yksi, kakši, kolme* i:n.i. vaššatah "kyžymizih: *moni-go? äijä-go? Vuoro čislašanat*¹⁴: *en-zimäne, toine* i n.i. vaššatah kyžymizih *äijäš-go?*

<i>yksi</i>	<i>enžimäne</i>
<i>kakši</i>	<i>toine</i>
<i>kolme</i>	<i>kolmaš</i>
<i>nellä</i>	<i>nelläš</i>
<i>viizi</i>	<i>viiješ</i>
<i>kuuži</i>	<i>kuuves</i>
<i>šeiččemen</i>	<i>šeiččemeš</i>
<i>kahekšan</i>	<i>kahekšaš</i>
<i>yhekšän</i>	<i>yhekšäš</i>

<i>yksitoista</i>	<i>yksitoistaš</i>
<i>kakšitoista</i>	<i>kakšitoistaš</i>
<i>kolmetoista</i>	<i>kolmaštoista</i>
<i>nellätoista</i>	<i>nelläštoista</i>
<i>viizitoista</i>	<i>viiještoista</i>
<i>kuužitoista</i>	<i>kuuveštoista</i>
<i>šeiččementoista</i>	<i>šeiččemeštoista</i>
<i>kaheksantoista</i>	<i>kahekšaštoista</i>
<i>yhekšäntoista</i>	<i>yhekšäštoista</i>

¹³peruslugu, kardinala

¹⁴jälletyslug, ordinala

<i>kymmenen</i>	<i>kymmeneš</i>
<i>kakšikymmendä</i>	<i>kakšikymmeneš</i>
<i>kolmekymmendä</i>	<i>kolmekymmeneš</i>
<i>nelläkymmendä</i>	<i>nellikymmeneš</i>
<i>viizikymmendä</i>	<i>viizikymmeneš</i>
<i>kuužikymmendä</i>	<i>kuužikymmeneš</i>
<i>seiččemenkymmendä</i>	<i>seiččemenkymmeneš</i>
<i>kaheksankymmendä</i>	<i>kahekšankymmeneš</i>
<i>yhekšänkymmendä</i>	<i>yhekšänkymmeneš</i>
<i>sada</i>	<i>sadahine</i>
<i>kakši sadua</i>	<i>toine sadahine</i>
<i>i n.i.</i>	
<i>tuhatta</i>	<i>tuhattahine</i>
<i>kakši tuhattua</i>	<i>toine tuhattahine</i>
<i>i n.i.</i>	
<i>miljona</i>	<i>miljonahine</i>
<i>kakši miljonua</i>	<i>toine miljonahine</i>
<i>i n.i.</i>	
<i>milliarda</i>	<i>milliardahine</i>
<i>kakši milliardua</i>	<i>toine milliardanihe</i>
<i>i n.i.</i>	

Zaduačča 50. Kirjuttakkua tävvet vaštaukšet. Čislat kirjuttakkua bukvilla. Äijä-go päiviä on janvar'a kuušša? Äijä-go suutkišša on čuasuo? Äijä-go čuasusušša on minuuttua? Äijä-go minuutašša on sekundua? Äijä-go lehtie on täššä kniigašša? Äijä-go opastujua on tiän klaššašša? Äijä-go opaštujua on kaikešša tiän školašša? Äijä-go eläjiä on kyläššä? Äijä-go taluo on tiän kolhozašša?

Zaduačča 51. Kirjuttuass'a jogo čislašanan edeh kirjuttakkua skopkazišša kyžymine: äijä-go? äijäs-go?

Vuvvešša on kakšitoista kuuda. Kuušša on kolme dekadua. Dekadašša on kymmenen päiviä. Ijul'a on seiččemes kuu. Nojabr'a on yksitoistaš kuu. Myö opaššumma vuvvešša kymmenen kuuda. Prostoišša vuvvešša on kolme sadua kuužikymmendä viizi päiviä, a visokosnoišša – kolme sadua kuužikymmendä kuuži päiviä. Jogo nelläs vuozu on visokosnoi. Miula läksi kakšitoistaš vuozu, a miun vellellä — kuužitoistaš.

Zaduačča 52. a) Kirjuttakkua čislat šanoilla. b) Kirjuttakkua že-že tiän školah näh.

Miän škola

Miän školašša on 4 klassua. Enzimäzeššä klaššašša on 44 mieštä, toizešša — 38, kolmannešša 36, nellänneššä 29, a kaikešša školašša— 147 mieštä. Miän klaššašša on 15 brihast'a i 14 tytöstä. Pionerua klaššašša on 21 mieštä. Udarnikkua meilä on 17 mieštä. Pahoin opaštujua meilä on vain 2 mieštä. Jogo päiviä meilä on 4 einin 5 urokkua. Jogo urokka on 45 minuutua, pikkarazet opaššunda välizet ollah 10 minuutua, a šuuri opaššunda väli on 30 minuutua.

Zaduačča 53. Kirjuttakkua čislat šanoilla.

Mih mändih rahvahan dengat

Okt'abr'an revol'učiih šuat pappiloilla oli muada 2 miljonua 850 tuhattua gektarua. Hyö oldih dohodnoiloin kodiloin izännät. Niin, yheššä Moskušša oli 908 kirikön kodie. Glavnoi pappi — Piüterin mitropolitta — polučaičči žualovenjua vuvvešša — 289 tuhattua rubl'ua, Novgorodan arhijepiskoppa — 308 tuhattua rubl'ua, Moskun mitropolitta — 81 tuhatan rubl'ua, Kievan mitropolitta — 84 tuhattua rubl'ua.

Äijiköllizin i vuoro čislašanoin muuttuačenda

Padeža	Yksikkö	Monikko
Nominativa	<i>yksi</i>	<i>yhet</i>
Genetiva	<i>yhen</i>	<i>yksiin</i>
Akkuzativa	<i>yhen</i>	<i>yhet</i>
Partitiva	<i>yhtä</i>	<i>yksie</i>
Essiva	<i>yhtenä</i>	<i>yksinä</i>
Translativa	<i>yhekši</i>	<i>yksiksi</i>
Adessiva	<i>yhellä</i>	<i>yksillä</i>
Ablatativa	<i>yheldä</i>	<i>yksildä</i>
Illatativa	<i>yhteh</i>	<i>yksih</i>
Inessiva	<i>yheššä</i>	<i>yksiššä</i>
Elatativa	<i>yheštä</i>	<i>yksistä</i>
Komitativa	<i>yhenke</i>	<i>yksinke</i>
Abessiva	<i>yhettä</i>	<i>yksittä</i>

Padeža	Yksikkö	Monikko
Nominativa	<i>kakši</i>	<i>kahet</i>
Genetiva	<i>kahen</i>	<i>kakšin</i>
Akkuzativa	<i>kahen</i>	<i>kahet</i>
Partitiva	<i>kahta</i>	<i>kakšie</i>
Essiva	<i>kahtena</i>	<i>kakšina</i>
Translativa	<i>kahekši</i>	<i>y kakšikši</i>
Adessiva	<i>kahella</i>	<i>kakšilla</i>
Ablatativa	<i>kahtelda</i>	<i>kakšilda</i>
Illatativa	<i>kahteh</i>	<i>kakših</i>
Inessiva	<i>kaheššä</i>	<i>kakšišša</i>
Elatativa	<i>kahešta</i>	<i>kakšista</i>
Komitativa	<i>kahenke</i>	<i>kakšinke</i>
Abessiva	<i>kahetta</i>	<i>kakšitta</i>

Padeža	Yksikkö	Monikko
Nominativa	<i>enzimäne</i>	<i>enzimäzet</i>
Genetiva	<i>enzimäzen</i>	<i>enzimäzin</i>
Akkuzativa	<i>enzimäzen</i>	<i>enzimäzet</i>
Partitiva	<i>enzimästä</i>	<i>enzimäzie</i>
Essiva	<i>enzimäzenä</i>	<i>enzimäzinä</i>
Translativa	<i>enzimäzekši</i>	<i>enzimäzikši</i>
Adessiva	<i>enzimäzellä</i>	<i>enzimäzillä</i>
Ablatativa	<i>enzimäzeldä</i>	<i>enzimäzildä</i>
Illatativa	<i>enzimäzeh</i>	<i>enzimäzih</i>
Inessiva	<i>enzimäzeššä</i>	<i>enzimäziššä</i>
Elatativa	<i>enzimäzestä</i>	<i>enzimäzistä</i>
Komitativa	<i>enzimäzenke</i>	<i>enzimäzinke</i>
Abessiva	<i>enzimäzettä</i>	<i>enzimäzittä</i>

Zaduačča 54. Kyžymizih vaštaukšie kirjuttuass'a čislat, kirjuttakkua šanoilla.

Moni-go kniigua luvit tänä vuodena? Moni-go gribua lövviit yhestä kannosta ymbäri? Äijän-gö tiän školah tuodih tetrattie? Äijän-go kniigua annettih lugiettavakši tiän klaššah? Moni-go gektarua kyndäy päiväššä traktora? Äijän-go vakkua ruista, kägrua, ozrua, pelvašta kylvetäh gektaralla?

Zaduačča 55. Kirjuttuass'a skopkista annettu šana muuttakkua kuin pidäy mielä myöt'.

Opaštaja ei löydän Van'an tetratišta ni (yksi) hairahušta. Kaikešta diktantašta Fen'a ei mahtan kirjuttua oigiesti vain (kakši) šanua. Man'an sugazešša eule (seiččemen) piidä. Miän Mišalla vielä ei ole (kolme) vuotta.

Zaduačča 56. Kirjuttakkua čislat šanoilla.

SSSR-ua myöt' enzi školišša opaštujin lugu šuureni 1928 vuuvešta 1932 vuodeh šuat 10 miljonašta 19 miljonah šuat. Keski školan opaštujin lugu šuureni 1600 tuhatašta 4350 tuhattah šuat. Tehnikumoin i rabfakoin opaštujin lugu šuureni 266 tuhatašta 500 tuhattah šuat.

Zaduačča 57. Kirjuttakkua čislat šanoilla.

Enzimäzen i toizen kilometran Van'a aštu rohkiel'di, a 3-ta aštuoss'a vaibu. Fen'a zavodi kävvä školah 9 vuodena. Enzimäne viizivuodine loppieči 1933 vuodeh. 1917 vuodena oli Okt'abr'an revol'učii. Mie opaššun 4 klaššašša. Janvar'a on enzimäne kuu vuvvešša, a oktjabr'a 10-s. Kumbazešša kuušša on 100-s päivä vuvvešša?

2.11 Nevvondašana

Kolhoznikat

Kolhoznikat (konza?) aivoin zavoditah kylvön. Hyö (kuin?) druuzno lähtietäh peldoh. Ruado (miššä?) šielä rubieu mänömäh (kuin?) druuzno, yheštäh. Štobi ei midä unahettais, kolhoznikat kaikki varuššettih (konza?) ennen.

Sellittäjät šanat šanonnašša, kumbazet ozutetah, kuin mänöy azie (*oigiesti, oigieldi, boiko*), konža mänöv azie (*huomena, ammuin*), miššä mänöy azie (*tiälä, tuala*), sanuočetah **nevvondašanoikši**.¹⁵

Zaduačča 58. Erotetuot nevvondašanat kirjuttakua niinke aziešanoinke, kumbazinke hyö sovitat.

Progulka

Eglein myö pagizima, što lähemmä kebiezeldi, ottuan keralla žen, mittä ei voi olla. Aivoin myö ylenimä dorogah. Doroga mäni oigiešti i toi miät kohaldi meččäh. Ieššä losni jogi. Kaikin väliän luottuačettih kupaimah. Ravu, nagro. Veššäläldi brizgutteliečetah lapšet. Päiväne ägiešti paistau. Kaikilla šielä oliečou niin hyvä, duumait kerdah tervehemi lienit.

¹⁵adverbi

Zaduačča 59. Alembuana annettuloišša šanonnoišša piirdäkkiä nevvondašanoin alla.

Vihakaldi tuulou tuuli; igäväldi kaččou kaikki ilma, taivaš kaiken päivän pilveššä. Opaštaja meilä šano, što puuloida pidäy issuttua kohaldi, kallalleh hyö ei juurruta. Pitäkäldi kun nuora, lennettih kurret lämbimäh randah. N'usa šeizo kyyneliššä, häneldä černielällä valettih tetratin. Koira vingalleh kaččo kazih.

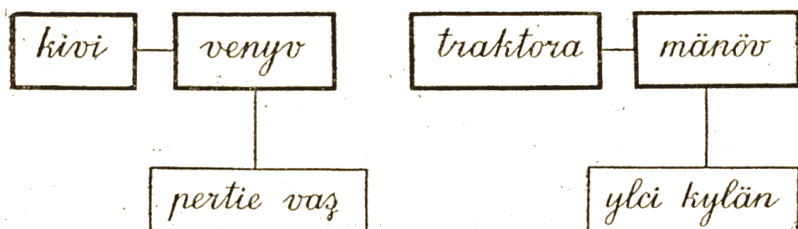
Zaduačča 60. Kirjuttakkua annettuloilla nevvondašanoilla reunah mielä myöt' vaššokkazet nevvondašanat. Primiera: *alahana — ylähänä, kohaldi — viäräldi*

<i>Edähänä — ...</i>	<i>Kalleheldi — ...</i>
<i>Alemduana — ...</i>	<i>Hilljah — ...</i>
<i>Taguana — ...</i>	<i>Harvah — ...</i>
<i>Šielä — ...</i>	<i>Hyviin — ...</i>
<i>Ennen — ...</i>	<i>Äijäldi — ...</i>
<i>Eglein — ...</i>	<i>Somasti ...</i>
<i>Myöhä — ...</i>	<i>Ložiešti — ...</i>
<i>Palavaldi — ...</i>	<i>Jygiesti — ...</i>

Zaduačča 61. Kirjuttakkua kuuži šanondua niin, štobi jogo šanonnašša oliis ylembiänä annettuloista, kumbane niolghah, nevvondašana.

2.12 Jälgišanat i ezišanat

Kivi venyv pertie vas. Traktora mänöy ylci kylän.

Kartinka 2.8: Jälgišana i ezišana

Vihma miun kašto vuatteista läbi. Kodi on strojittu školah varoin. Heinät rabieštima ennen ildua. Pološšat ollah meččäh šuat. Griba kažvau koivun alla. Mie kualoin poikki joven. Traktorista šeizou traktoralla ieššä. Miša toi kukon marjua knähinän neičči.

Šanat: *vaš, läbi, varoin, šuat, alla, ieššä, neičči* i toizet näin muozet ollah **jälgišanat**.¹⁶Šanat: *ylči, ennen, poikki* i toizet ollah **ezišanat**.¹⁷Kaikki hyö nevvotah šanoin toine toizenke šiduočennan. Jälgišanat sanuočetah jälgišanoikši žentäh, što šeizotah nimišanoin jälgeh, a ezišanat sanuočetah ezišanoikši žentäh, što šeizotah nimišanoin ieššä. Jälgišanat i ezišanat ollah maltettavat vain niinke šanoinke, kumbazin jälgeh einin ieššä hyö šeizotah. Hyö eulla šanonnan členoina.

Zaduačča 62. Jogo nimišana, kumbane šeizou jälgišanan ieššä einin ezišanan jälgeh, kirjuttakkua šobijašša padežašša. Jälgišanan i ezišanan alla piirdäkkiä.

Meččä nägyv ... (peldo) piäššä. Ymbäri ... (kylä) ollah pellot. Aida mänöy ... (peldo) ymbäri. Päiväne paistau läbi ... (pilvi). Luavat šeizotah ... (jogi) poikki. Myö kävymmä školah ... (meččä) kautti. Äijä aeroplanua lendi ... (kylä) piäličči. Myö luadima ogordan ... (škola) taguah. Miän jogi virduau ... (kylä) siiričči. Kolhoznikat kaivettih silossu havvan ... (kylä) luoh.

2.13 Sojuzat

Zaduačča 63. Löydäkkiä alembuana yksikerdazet šanonnat kumbazišša šanat *i, a, no, da, einin* šivotah yhen muozie šanonnan členoida, a šiidä monikerdazet šanonnat, kumbazišša šanat *i, a, no, da, einin* šivotah kogonazie yksikerdazie šanondoida.

Päiväne čirrottau i paistau. Päiväne nouži, i tumana kado. Uukahti gudka, i pojiezda yleni. Kolhoznikat niitetäh kosilkalla, a ei koššalla. Kežä keräy, a talvi šyöy. Mie kiirähiin, no myöhäššyin. Ohotnikka tappo jäniksen, revon i šoržan. Seizotah lämbimät siät, no gračat vielä ei tuldu. Tovarissa luadi tulda, a mie pyvviin kalua. Popadaidih ahvenet, havvet i šärret. Räiskäi tulda, i jyrähti ukko. Doroga kado, i myö piettymä. Paimen kaččo karjua i radeniöldi šoitti bremozeh.

¹⁶postpozitta

¹⁷prepozitta

Sojuza šanat¹⁸, kuin, *i, a, no, da, einin* — šivotah yhen muozie šanonnan členoida, einin iččeidä šanondoida. Sojuza šanoilla kuin *i ezi i jälgišanoilla*, eule omua mielä šanonnašša, žentän hyö ei lugičeta šanonnan členoikši.

2.14 Složnoit šanat

Kalua šyyveššä Mišalla kulkulageh pisti kalan ruoda. Fen'a pölläšty; nin äššen hangipaikka rubei tykkämäh. Käzie pyyhkieššä vuarnašša rippuu käzipaikka. Lebiäčendä päivä: meilä on pyhäpäivä. Šoma lindu on šavuharakka, da tuhmah kriäčkyy. Kuni emmä kaivan konuavoida, nin miän lovalla kažvo vain saraheinä. Kanat istuočettih maguamah ildapuulla. Vaššan sija on rikkašopilla. Kolhoznikat pellošša issutetah muajuablokkua. Miuh kylmännästä tartu piäčakka.

Otamma primierakši *käzipaikka* šanan. *Käzipaikka eu paikka*. Tämä znuačciu, što *käzipaikka* šanalla on oma mieli, ei kuin eris otettuloilla *käzi i paikka* šanoilla. Šanat kuin *käzipaikka* i n.i. sanuočetah **složnoiloikši šanoikši**.¹⁹Hyö kirjuttuačetah yhteh šanah. Ylembiänä annettuloišša šanonnoišša piirretyöt šanat ollah složnoit.

Zaduačča 64. Ylembiänä annettuloista šanonnoista kirjuttakkua složnoit šanat i šanokkua myttynäzistä šanoista hyö ollah luadiečennuot.

Žneikalla leikattu pološšalla sāngi jiiäy yhenkorgune. Hot' linnah, hot' linnasta matka on yhenpidune. Yksistä že einehistä, da eu jogo emännällä yhenmagune emannuš. Illoilla pertilöistä ymbäri lendelöy yölakko. Hebone pološšalla veny pitkäpivutta. Miän susieda on yksivagane. Tua mieš on laihankaliene, da vägie on enämbi, čem lihavalla.

Ylembiänä annettuloista primieroista voit nähä, sto eu sanua *korgune, pidune, lakko kaliene* i n.i. Tämä znuaččiv, što ei voi kirjuttua eris *yhen i korgune, yhen i pidune yö i lakko, laihan i kaliene* i n.i. Tämän muozet šanat niin že sanuočetah složnoiloikši šanoikši i kirjuttuačetah yhteh šanah.

Zaduačča 65. Duumaigua i kirjuttakkua kolme šanondua, štobi heiššä oldais ylembiänä annettuloih monikerdzah šanoih pohodijat šanat.

¹⁸konjunkta

¹⁹yhtyssana

Šanokkua myyttynäzistä šanoista ollah luadiečennuot nämä složnoit šanat i ylembiänä annetuot složnoit šanat.

Otamma šanan šyvyšaiga. Voit nähä, što eu šanua šyvyš i n.i. Tämä znu-aččiv, što ei voi kirjuttua eris šyvyš i aiga. Nämä šanat niin že ollah složnoit i kirjuttuačetah yhteh šanah.

Zaduačča 66. Alembuana annettuloista šanonnoista kirjuttakkua erotetuot složnoit šanat.

Päivät liettih lyhyöt, pietymättä čihmerdäy hienone vihmane; kergii igävä šyvyšaiga. Edizeh rubei šiänpaikka kivistämäh, a šidä hiän i ynnäh läzeydy. Tuuli, vihma, vilu; kaikki taivaš kuin turkilla katettu, pimie, kuin karžinašša; tämän nägöne on šyvyšyö. Miän kolhozašša predseduatel'ana on naismieš, a azeida niin hyviin vedäy, što i mužikalla muozeh ei šua. "Varane, kukkine, lindune, miun siänpalane" armasteli milma mama.

Niin že složnoit ollah i tämän muozet šanat, kuin *muigien-magie, čilpukan-suolane, valpahan-ruškie, sinizen-musta, karielais-veniäläne* (slovari), *italo-abissinskoi, anglo-frančuzskoi* i n.i. Hyö kirjuttuačetah pi-irräkšyönke (defisanke).

Zaduačča 67. Duumaigua i kirjuttakkua šanonnat, miššä ollah ylembiänä nevvottuloih pohodijat složnoit šanat.

2.15 Šanoin luadiečenda

Zaduačča 68. Kaččokkua, kumbazet erotetuot šanat alembuana annettuloišša šanonnoišša pohoditah toine toizeh kirjutusta i mielä myöt'. Šidä kirjuttakkua hiät reunakkeh stolbikkazeh. Avukši: *talo, talohuš; koivu, koivune; pežo, pežotteliečie.*

Koivune regi on huogehembi tammist'a. Miän ikkunalla kažvo hörpäkkä koivu. Mišalla on hyvä ongi. Jogirannalla istuu ongittaja. Kalua ongittua pidäy huomneš einin ilda zor'alla. Ennen täššä šeizo yksi talo. Miän talohuš yhtehizen ruavon tuačči äijälđi sprauoudu. Mättähällä šammaluzišša oli bronin pežo. Kana pežottelieči rugehizih olgiloih. Miän yheššä pellošša on ylen läššä šavi. Hiildä šammuttuass'a meilä on šuuri šavihine pada. Liinane nuora on lujembi työhistä. Suurešša talohuksešša jogo nuorane godiečou omah azieh.

Zaduačča 69. Alembuana annettuloin šanoin alla piirdäkkiä pohodijat čuastit. Avukši: *šanomine, šanonda.*

<i>kirjava</i>	<i>kirjakaš</i>
<i>villahine</i>	<i>villakaš</i>
<i>lihava</i>	<i>lihaudun</i>
<i>keräne</i>	<i>keräydyö</i>
<i>yödyö</i>	<i>yöhine</i>
<i>koirane</i>	<i>koirastua</i>
<i>šuilane</i>	<i>šuilata</i>
<i>kuivane</i>	<i>kuivata</i>

Kahen einin monen šanan čuasti, kumbane on yksi i že-že mielä i kirjuttusta myöt', sanuočou šanoin **juurekši**.

Zaduačča 70. Alembuana annettuloih šanoih duumaigua kaiken muozet šanat,štobi hyö oldais luajittu niistä-že šanoista.

<i>vilu</i>	<i>pöly</i>	<i>kulu</i>
<i>guru</i>	<i>pežo</i>	<i>pesku</i>
<i>šavu</i>	<i>čebo</i>	<i>kiämi</i>
<i>höyry čilpu</i>	<i>viha</i>	

Juuren jälgimäne avattu iäni voiččou muuttuačie toizekši einin ynäh kaduo: *kirja, kirjava, kirjoišša, kirjuttua; vereh, vereydyö, verikäš, verövä, verdyö*. Konza ečit juurda, nin pidäy ottua juuri jälgimäzenke avatuonke iänenke (jesli hiän ev kadon). Že, što juuren jälgimäne iäni voiččou muuttuačie, ei häkytä lugie händä juurekši.

Zaduačča 71. Kirjuttakkua alembuana annettuloilla šanoilla reunah niin že šanoin juurizet šanat. Šidä šanokkua kuin juuriloišša muuttuačetah jälgimäzet avatuot iänet. Jesli muuttuačendua eule, nin niin i šanokkua.

<i>palava</i>	<i>kaivo</i>	<i>liedžu</i>
<i>sula</i>	<i>vihma</i>	<i>šoma</i>
<i>koira</i>	<i>veri</i>	<i>šavi</i>
<i>šana</i>	<i>kerä</i>	<i>laulu</i>
<i>ruado</i>	<i>liha</i>	<i>keitto</i>

Šanoin luadiečiešs'a šalvatuot iänet voijah vaihtuačie toizikši šalvatuloikši iänilöikši einin ynnäh kaduo. Tämä sanuočou **salvattuloin iänilöin vaihteliečennakši**²⁰, šanoin luadiečiešs'a. Primierat: *viga, vijatoin, lukku, lukuta, i m.i.*

Zaduačča 72. Annettuloista šanoin juuriloista luadikkua kaiken muozet šanat i šanokkua myttynäzet šalvatuot iänet myttynäzinke šalvattuloinke iänilöinke vaihteliečetah. Jesli ei vaihteliečeta, nin niin i šanokkua.

tukku, peldo, pirda, virda, maido, harja, n'okka, kando, niška, rauda, vičča, lastu.

Zaduačča 73. Muuttakkua alembuana annetuot nimišanat i tunnuššanat yksikön nominativua, genetivua i adessivua myöt'. Alembuana annetuot aziešanat muuttakkua yksikön formie myöt'. Šanokkua mi on vain šanoin **osnova** i mi on hiän **juuri**.

Avukši: *loukku, loukun, loukulla, loukuttaja, loukuttajan, loukuttajalla* osnovat ollah: *loukku-loukuttaja*; juuri on *loukku*.

Šanat: *ribu, ribuudun; kylväy, kylvändä; šanonda, šanoja; pöly, pölyštyy; paimen, paimendau; vičča, viččastau.*

Zaduačča 74. Ottakkua proidija zaduačča i šanokkua, kumbane jogo šanan čuasti mänöy osnovah, no ei mäne juureh.

Ze šanan čuasti, kumbane mänöy osnovah, no ei mäne juureh, sanuočou **sufiksakši**.

Zaduačča 75. Šanokkua mit ollah sufiks'al'noit čuastit näiššä šanoišša.

Avukši: *loukko, loukkoittaja*. Näin šanoin juuri on *loukko*, sufiks'al'noi čuasti on *-uttaja*.

kyndäjä, kynnändä; andau, andaja; koira, koiraštau; kallis, kallistuu; šoma šomenou, šomembi, šomendau.

²⁰ aštevaihtelu

Indeksa

- abessiva, 22
- ablativa, 22
- abusana, 47
- adessiva, 22
- akkuzativa, 22, 24
- aziesana, 8
- aziesanan muuttuačenda, 33
- defisa, 70
- elativa, 22
- endine aiga, 35
- essiva, 22
- ezišana, 67
- genetiva, 22, 24
- glavnoi šanonda, 55
- illativa, 22
- inessiva, 22
- infinitiva, 37
- iččehine aziesšana, 46
- juuri, 71, 72
- jälgišana, 67
- kaksosčökeh, 58
- kohalline pagina, 58
- komitativa, 22
- kučunda, 43
- kyzymysznuakku, 40
- kyzyndä šanonda, 40
- käššendäforma, 44
- levennyh šanonda, 11
- lizävö šanonda, 55
- loppu, 17
- monikko, 18
- nevvondašana, 66
- nimensijalline, 31
- nimišana, 5
- nominativa, 22, 24
- noužova aiga, 35
- nygyne aiga, 35
- osnova, 17, 72
- otricanja, 36
- padeža, 22
- partitiva, 22, 25
- piirrös, 70
- podlezasčoi, 9
- predmietta, 5
- ravahanda znuakku, 42
- ravahanda šanonda, 42
- skazujemoi, 9
- složnoi sana, 68
- sojuza, 49
- sojuzat, 68
- sufiksa, 72
- toine infinitiva, 38
- točka, 40
- translativa, 22
- tunnušana, 28
- vuoročisla, 61
- yksikkö, 18
- zap'atoi, 47, 49
- äijäkköčisla, 61
- čisla, 18
- šalvatun iänen vaihtuačenda, 25, 71
- šanelenda šanonda, 40
- šanonda, 1
- šellittäjä šana, 11